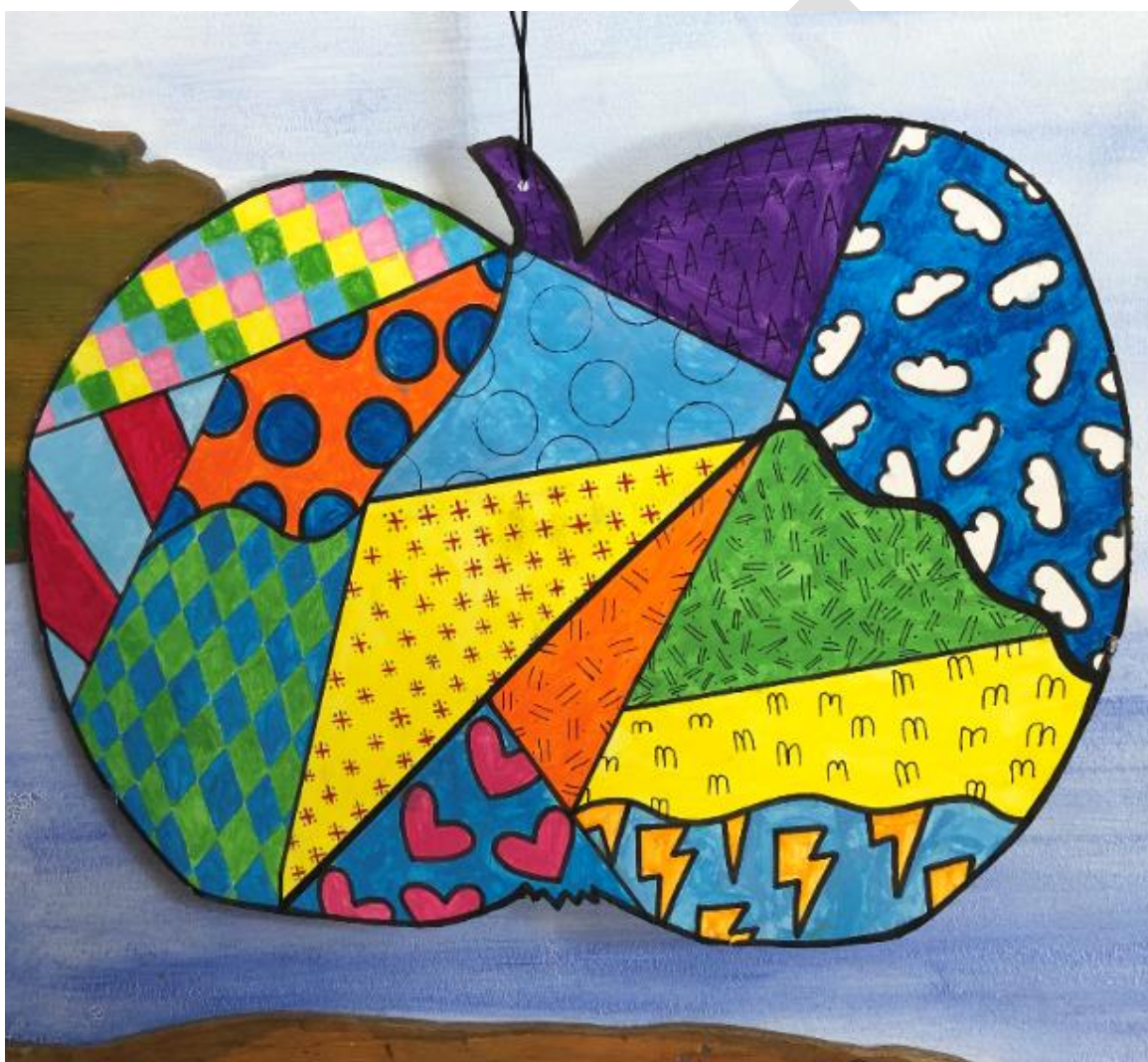

RAPPORT

LOKALUTREDNING GRUNDSKOLOR, FÖRSKOLOR OCH FRITIDSHEM

ÖRNSKÖLD SVIK KOMMUN

Sweco, 2021-01-14

Charlotte Sävås Nicolaisen

INNEHÅLL

FÖRORD	3
1. INLEDNING	4
1.1 Uppdraget	4
1.2 Genomförande – metoder.....	4
2. GRUNDLÄGGANDE FÖRUTSÄTTNINGAR	6
2.1 Nationella styrdokument - underlag för lokalplanering	6
2.2 Specialpedagogiska skolmyndighetens rekommendationer	8
2.3 Digitalisering som påverkan på lokalbehovet	9
2.4 Inomhus och utomhusmiljö ur olika aspekter	9
3. LOKALA FÖRUTSÄTTNINGAR – ÖRNSKÖLDSDVIK KOMMUN	11
3.1 Lokala styrdokument för skola och förskola	11
3.2 kommunens översiktsplanering och utveckling	12
3.3 Befolkningsprognos/elevprognos	12
3.4 Personalprognos.....	14
3.5 Befintliga förskolor – Örnsköldsviks kommun.....	15
3.6 Befintliga grundskolor – Örnsköldsviks kommun.....	16
3.7 Elevernas skolresultat.....	19
3.8 Kommunens skolskjuts	20
3.9 Kommunens kostverksamhet	20
4. RESULTAT FRÅN GENOMFÖRD DIALOGPROCESS	21
4.1 Genomförande av designdialog.....	21
5. FÖRSLAG PÅ NY SKOLORGANISATION	24
5.1 Befintliga lokaler och gällande styrdokument	24
5.2 Swecos förslag på lokalstruktur	26
5.3 Förslaget för grundskolan	26
5.4 Förslaget för förskolan vid ny områdesindelning	28
5.5 Möjlig prioritering av åtgärder utifrån förslaget	30
5.6 Övergripande kostnadsbedömning av förslaget	31
5.7 Fortsatta åtgärder	34

FÖRORD

Sweco har haft i uppdrag från Örnsköldsvik kommun att genomföra en utredning av lokalorganisation för kommunens förskolor, grundskolor och fritidshem.

Swecos bedömning och rekommendation har utgått från att säkerställa kvalitet ur ett pedagogiskt, socialt och ekonomiskt perspektiv men även utifrån de juridiska krav som ställs på verksamheten genom skollag och förordningar.

Olika metoder har använts i utredningen. Dokumentstudier och analyser av kommunens befolkningsprognos, en personalprognos samt beräkningar av antal barn och elever som kan förväntas till kommunens skolor och förskolor under prognosperioden fram till år 2028 har varit en initial del av uppdraget. Sweco har tagit del av befintliga ritningar vilket kompletterats med besök i merparten av kommunens lokaler för förskola och skola, inklusive fritidshem. Ytterligare moment i utredningen har bestått i en systematiskt genomförd dialogprocess samt kompletterande intervjuer och dialogmöten.

Uppdraget har genomförts av konsulterna Charlotte Sävås Nicolaisen (uppdragsansvarig) och Mattias Ocklind (arkitekt). Eva Carlström (statistiker) har ansvarat för genomförd personalprognos.

Vi vill härmed tacka alla som bidragit med uppgifter och synpunkter i utredningen.

Sweco, 2020-01-14

Charlotte Sävås Nicolaisen

1. INLEDNING

Örnsköldsvik kommun har sett ett behov av att i en utredning se över lokalstrukturen för grundskola, förskola och fritidshem. En målsättning är att få ett samlat förslag till kostnadseffektiva, flexibla och ändamålsenliga förskole- och skollokaler. Viktiga utgångspunkter är även att se över möjlig effektivisering av drift, energianvändning och lokalutnyttjande i ett mer övergripande perspektiv.

1.1 UPPDRAGET

Sweco har haft i uppdrag att utreda Örnsköldsviks kommuns verksamhet i förskola, grundskola och fritidshem som underlag för utveckling av en stabil, trygg och långsiktig framtida skolstruktur för de kommunala verksamheterna. Utredningen omfattar en organisationsbedömning med utgångspunkt i kommunens nio skolupptagningsområden.

Som grund för uppdraget finns mål formulerade som uppdraget ska belysa. Tre effektmål har formulerats som en ny skolstruktur ska svara upp mot:

- En stabil, trygg och långsiktig struktur för den kommunala förskolan, fritidshemmen och grundskolan.
- Bra och trygga lärmiljöer som ger förutsättningar för lärande.
- En väl förberedd verksamhet och skolstruktur för framtiden oavsett om elevantal ökar eller minskar.

Utredningens ska med dessa mål som grund ge förslag på den mest lämpliga skolstrukturen inom respektive utredningsområde, det vill säga grundskola, fritidshem och förskola. Prioriterade målområden för verksamheten ska säkerställas och hanteras i de förslag kring skolstrukturen som framkommer i utredningen. Det handlar om att säkerställa att strukturen svarar upp mot uppställda krav vad gäller "likvärdig skola", "trygghet" och "utvecklande lärmiljöer". Det handlar också om att skolstrukturen bidrar till ett "effektivt resursanvändande" som tillgodoser "behovet av kompetens" inom olika verksamheter. I uppdraget framgår att förslaget ska ange antal skolenheter som föreslås och hur eleverna fördelas mellan skolorna. Det ska innehålla en bedömning av behovet av investeringar i lokaler för förslagens genomförande. Dessutom ska förslaget innehålla en bedömning om en lämplig förskoleförsörjning utifrån den efterfrågan som finns i nuläget och som kan förväntas i framtiden.

1.2 GENOMFÖRANDE – METODER

Metoder i utredningen har huvudsakligen bestått i dokumentstudier, genomgång av planeringsunderlag, genomförande av en designdialog samt dialog genom intervjuer och möten med nyckelaktörer och med ansvariga för uppdraget i Örnsköldsvik kommun.

DOKUMENTSTUDIER

Som underlag till utredningen har Sweco tagit del av dokument som kommunen tillhandahållit om kommunens förskolor och skolor samt om kommunens översiktliga planering. Utöver detta har dokumentstudier gjorts av gällande lagstiftning, forskning och studier med relevans för uppdraget, till exempel underlag som hämtas från Statens Skolverk, Boverket och från Sveriges Kommuner och Regioner (SKR). Som underlag för bedömning av möjlig effektivitet i en ny skola vad gäller ytor för olika funktioner har dokumentation kring lärmiljöer och digitaliseringens påverkan på skolans lokaler studerats.

EKONOMISK ANALYS

Ekonomiska konsekvenser har granskats och analyseras på en översiktlig nivå utifrån schablonberäkningar. Utgångspunkten har varit att säkerställa en kvalitetsmässig och kostnadseffektiv planering

av kommunens skolor och förskolor. Här har uppdraget utgått från nyckeltal och schablonkostnader som i ett nästa steg behöver analyseras grundligare.

Möjligheter till samordning av verksamhet för ett effektivt resursutnyttjande har varit en utgångspunkt för förslaget. Denna del av uppdraget bygger huvudsakligen på uppgifter som inhämtas genom dokumentstudier och intervjuer samt från erfarenhet som Sweco inhämtat från tidigare utredningar av liknande karaktär. Som stöd för fortsatt planering har Sweco inhämtat uppgifter från en studie som SKR tagit fram om hur kostandseffektiviseringar kan göras i samband med planering och byggnation av nya skollokaler.

DESIGNDIALOG

En designdialog som bestått i tre workshops har genomförts tillsammans med en av kommunen utsedd arbetsgrupp. I denna grupp ingick olika representanter med verksamhetsansvar för skola och förskola, kostverksamhet, lokalsamordning, fastigheter, planering och utveckling samt fackliga representanter. Totalt har cirka trettio personer medverkat i gruppen. Merparten medverkade vid samtliga tre workshoptillfällen. I några fall utsågs ersättare.

De olika workshoptillfällena hade följande innehåll:

WS 1 – Deltagarna fick i uppgift att beskriva styrkor och svagheter i befintlig verksamhet och att tydliggöra behov av förändringar. Dessutom diskuterades kvaliteteter som en ny skol- och förskolorganisation, inklusive fritidshem bör sträva efter att erbjuda i sin verksamhet. Målsättningen var att utifrån detta underlag identifiera vägledande principer som ett underlag till lokalutredningen och som grund för analyser avseende exempelvis pedagogisk och fysisk miljö, flexibilitet och samordning av verksamhet.

WS 2 – Vid detta tillfälle fick deltagarna utifrån uppgifter som framkommit vid tidigare workshop och olika faktaunderlag som tillhandahölls från Sweco om befintlig verksamhet, elev- och personalprognoser samt uppgifter om elevers skolresultat ge förslag på lokaler att behålla, utveckla eller avveckla i ett framtida perspektiv. Även förslag om geografisk placering ingick i uppdraget.

WS 3 – inför den tredje workshopen hade Sweco tagit fram ett förslag på lokalstruktur för skolor och förskolor. Arbetsgruppen fick i uppgift att diskutera styrkor och svagheter i förslaget och lämna synpunkter på detta som underlag för Swecos slutliga förslag. Den tredje workshopen genomfördes digitalt via Teams som en följd av restriktioner av coronapandemin.

I samband med den första och den tredje workshopen och inför den slutliga analysen har möten hållits med lokalprojektets styrgrupp som bestått av ansvariga inom kommunledningen. Även vid dessa tillfällen har synpunkter inhämtats som underlag till utredningen.

SKOLBESÖK OCH KOMPLETTERANDE INTERVJUER

Tidigt i utredningen besökte Swecos konsulter tillsammans med ansvarig lokalsamordnare i Örnsköldsviks kommun merparten skolor och förskolor i kommunen. Som underlag hade ritningar över samtliga lokaler tillhandahållits. Dessutom delgavs information om teknisk kvalitet och omvärldsfaktorer kopplat till verksamheterna och deras fysiska placering.

Kompletterande besök har därefter gjorts i två omgångar. Vid dessa tillfällen har besöken huvudsakligen gjorts för att dels få en överblick över skolornas geografiska placering, dels ur ett arkitektoniskt perspektiv få en uppfattning om skolornas skick och utvecklingsbarhet. Intervjuer har genomförts med ansvariga för skolskjuts, kostverksamhet och stadsplanering för att säkerställa att ett helhetsperspektiv för det slutliga förslaget på lokalorganisation och struktur.

2. GRUNDLÄGGANDE FÖRUTSÄTTNINGAR

I detta kapitel redovisas först mer generella lagkrav, riktlinjer och underlag av mer övergripande karaktär som kan ha betydelse vid planeringen av en ny skolstruktur. Därefter redovisas specifika uppgifter och riktlinjer för kvaliteter och ytkrav, prognoser för antalet barn och unga och olika planeringsunderlag kopplat till kommunens fortsatta utveckling.

2.1 NATIONELLA STYRDOKUMENT - UNDERLAG FÖR LOKALPLANERING

Ett antal olika lagar, förskrifter och allmänna råd styr verksamheten inom skolan och de lokaler skolan bedrivs inom. Framförallt Skollagen men också läroplaner, arbetsmiljölagen, miljöbalken, plan- och bygglagen samt Boverkets byggregler är styrande. Skollagen säger till exempel att utbildningen ska utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en likvärdig skolmiljö som präglas av trygghet och studiero.

Parallellt med denna lagstiftning finns mer kvalitativa funktionskrav som innebär att skolan ska vara både funktionell och säker. Samma förutsättningar gäller för förskolan och grundskolans verksamhet. Diskrimineringslagen förstärktes år 2015 då bristande tillgänglighet lades till som en ny form av diskriminering i diskrimineringslagen. De krav på utbildningsverksamhetens lokaler och undervisning som finns i skollagen och arbetsmiljölagen har i och med den nya diskrimineringslagen förstärkts för de aktuella verksamheterna.

GRUNDSKOLAN

Utbildningen inom skolväsendet syftar till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt bidra till en livslång lust att lära. Skollagen (2010:800) innebär ett tydliggörande av att elevers upplevelse av trygghet ska stärkas. Elevers rätt att utvecklas utifrån sina förutsättningar och möjligheter till studiero under utbildningen är tydligt formulerad. Enligt lagen ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov. De ska få stöd och stimulans så att de kan utvecklas så långt som möjligt. Vidare framgår att utbildningen inom skolväsendet ska vara likvärdig inom varje skolform och inom fritidshemmet oavsett var i landet eller inom vilken kommun den anordnas. Av läroplanerna framgår att skolan måste utvecklas och organiseras så att den svarar upp mot de nationella målen. För att säkerställa en hög måluppfyllelse ställer skollagen krav på att verksamheten ständigt prövas, att organisationen anpassas, att resultaten följs upp och att nya metoder utvecklas.

Av skollagen framgår att skolan och förskolan ska ledas av en rektor med relevant utbildning och kompetens. Rektorerna har enligt lagen ansvar för att organisera sina enheter och fördela resurser efter barns och elevers olika förutsättningar och behov. Att säkerställa likvärdighet mellan barn och elever men också att se till att skolans personal har erforderlig kompetens och behörighet som grund för skolans och förskolans måluppfyllelse är centrala delar i uppdraget.

I linje med de krav som ställs i Skollagen om likvärdighet ska studie- och yrkesvägledare samt bibliotek finnas på grundskolorna oavsett anordnare. Eleverna i förskoleklass, grundskola och grundskola ska ha tillgång till skolläkare, skolsköterska, psykolog och kurator inom elevhälsan. Vidare ska det finnas tillgång till personal med sådan kompetens att elevernas behov av specialpedagogiska insatser kan tillgodoses. Barn med annat modersmål än svenska ska, oavsett skolform, få möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål. Betyg ska sättas i grundskolans ämnen i slutet av varje termin från och med årskurs 6. Betygsättning ska ske i de ämnen som eleven har fått undervisning i under terminen.

Oavsett skolform är det elevernas hemkommun som ansvarar för att utbildning kommer till stånd. Om det finns särskilda skäl, kan hemkommunen komma överens med placering av elever i annan

kommun. Detta gäller även för förskola där vårdnadshavare önskar detta. För denna grupp betonar dock lagen att barn ska erbjudas plats vid en förskolenhet så nära barnets eget hem som möjligt. Elevens hemkommun ska ombesörja att skolskjuts anordnas. Elever i förskoleklass, grundskola och grundsärskola har rätt till kostnadsfri skolskjuts från en plats i anslutning till elevens hem till den plats där utbildningen bedrivs och tillbaka. Skolskjuts erbjuds om sådan skjuts behövs med hänsyn till färdvägens längd, trafikförhållanden, en elevs funktionsnedsättning eller någon annan särskild omständighet. Rätten till skolskjuts gäller inte för elever som väljer att gå i en annan skolenhet än den där kommunen skulle ha placerat dem.

Från 1 juli 2018 har Regeringen beslutat att det ska vara en stadiindelad timplan inom grundskolan. Detta medför att benämningen låg- mellan och högstadium återinförts. Åldersindelningen blir som tidigare med en indelning i årskurs 1-3, årskurs 4-6 och årskurs 7-9. I den nya timplanen fördelas antalet timmar för olika ämnen mellan dessa stadier. Förändringen påverkar skolornas organisation vad gäller tjänster, lokaler och schemaläggning.

Av Skollagen framgår att endast den som har legitimation som lärare och är behörig för viss undervisning får bedriva undervisning. Endast den som har legitimation får anställas som lärare utan tidsbegränsning. Inom fritidshemmen är lagen mer tillåtande. En förutsättning är att personalen har utbildning eller erfarenhet som bidrar till att elevernas utveckling och lärande främjas.

GRUNDSÄRSKOLAN

Inom grundsärskolan ska eleverna erbjudas en anpassad utbildning som ger kunskaper och värden och som utvecklar deras förmåga att tillägna sig dessa. Utbildningen ska utformas så att den bidrar till personlig utveckling. Den ska förbereda eleverna för aktiva livsval och ligga till grund för fortsatt utbildning. Utbildningen ska för grundsärskolans elever främja allsidiga kontakter och social gemenskap och ge en god grund för ett aktivt deltagande i samhällslivet.

På samma sätt som för övrig grundskola ska har Regeringen från 1 juli 2018 beslutat att det ska vara en stadiindelad timplan inom grundsärskolan.

FÖRSKOLAN

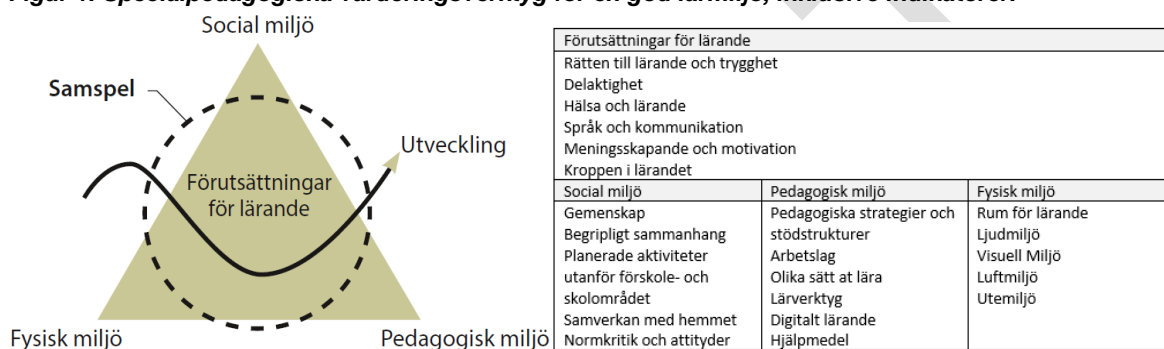
Av skollagen framgår att förskolan ska stimulera barns utveckling och lärande. Verksamheten ska utgå från en helhetssyn med utgångspunkt i varje barns behov där omsorg, utveckling och lärande bildar en helhet och där barnens förmåga till empati och omtanke om andra, samt öppenhet och respekt för skillnader i människors olika uppfattningar och levnadssätt utgör en naturlig del. Endast den som har legitimation får anställas som förskollärare utan tidsbegränsning. Inom förskolan är lagen dock mer tillåtande än för grundskolan. En förutsättning är att personalen har utbildning eller erfarenhet som bidrar till att elevernas eller barnens utveckling och lärande främjas.

Även för de yngre barnen betonar Läroplanen för förskolan en rad grundläggande värden. Det handlar om demokrati och demokratiska värderingar, att främja aktningen för varje människas egenvärde, respekt för gemensam miljö och människolivets okränkbarhet. Det handlar också om individens integritet och frihet, om alla människors lika värde, jämställdhet mellan könen och solidaritet med de svaga och utsatta.

2.2 SPECIALPEDAGOGISKA SKOLMYNDIGHETENS REKOMMENDATIONER

Specialpedagogiska Skolmyndigheten (SPSM) har tagit fram ett värderingsverktyg för lärmiljöer för pedagogisk verksamhet från förskola till gymnasieskola och gymnasiesärskola.¹ SPSM "Tillgänglighetsmodell" tar ett helhetsgrepp på lärandet i de pedagogiska verksamheter som omfattas av skollagen. Materialet utgår från indikatorer på en lärmiljö som främjar alla men som har särskild betydelse för elever i behov av stöd. Indikatorerna i värderingsverktyget kan ge en uppfattning om vilka anpassningar och åtgärder som behöver göras för att utbildningen ska bli utformad efter alla elevers behov. Modellen består av fyra områden som samspelar med varandra och som ligger till grund för en god och likvärdig lärmiljö. Modellen illustreras i figur 1 tillsammans med de indikatorer som SPSM ser som viktiga för en god lärmiljö inom olika områden.

Figur 1. Specialpedagogiska värderingsverktyg för en god lärmiljö, inklusive indikatorer.

SPSM betonar vikten av att gällande lagar och riktlinjer följs för att säkerställa tillgänglighet för alla vid ny- och ombyggnation av skolbyggnader. Samtidigt betonas att anpassningar av den fysiska lärmiljöns utformning behöver göras utifrån elevers olikheter för att uppnå kraven på likvärdighet. Att eftersträva anpassade miljöer utifrån alla elevers behov är något som enligt SPSM gynnar alla oavsett individuella förutsättningar. En god initial planering motverkar även behov av fördyrande ombyggnationer och andra sårbarheter vid eventuella anpassningar av lokaler som kan uppstå senare utifrån barn och ungas individuella behov.

Ett tydligt formspråk och tydlig arkitektur underlättar orientering i utbildningsmiljöer. Detta medför att material, färg, form, proportioner, inredning men även dagsljus och belysning behöver samordnas. En god ljudmiljö, visuell miljö, luftmiljö, innemiljö och utemiljö har betydelse för lärandet. Även tillgång till varierande rumsfunktioner som fysiskt är utformade på olika sätt och som kan anpassas efter olika lärsituationer är av stor betydelse. För att säkerställa en god lärmiljö är det viktigt att tillgodose funktioner som ger möjligheter för eleverna att presentera, producera, interagera, reflektera men också som ger möjlighet till rekreation. En god lärmiljö handlar således om mer än fysiskt väl anpassade lokaler. Merparten av svenska grundskolor och gymnasieskolor erbjuder traditionellt utformade klassrum i föreläsningsstil, detta trots att undervisningen utvecklats mot ett mer aktivitetsbaserat arbetssätt där tillgång till ny teknik och nya typer av lokaler skulle underlätta för eleverna att öva färdigheter som samarbete, kritiskt tänkande och digitalt medborgarskap. Integrationen av teknik i kombination med olika utrymmen för att studera, träffas och samarbeta utanför klassrummet kan bidra till att skolan eller ett helt campus kan ha en stärkande inverkan på lärandet där eleverna har möjlighet att även välja en plats för lärande mellan lektioner och under pauser som bäst passar deras behov och inlärningsstil.

¹ <https://webbutiken.spsm.se/globalassets/publikationer/filer/handledning-till-varderingsverktyg-for-tillganglig-utbildning.pdf/>

2.3 DIGITALISERING SOM PÅVERKAN PÅ LOKALBEHOVET

Sweco har under våren 2020 haft i uppdrag från Sveriges kommuner och regioner (SKR) att ta reda på hur den pågående och kommande digitaliseringen inom grundskola, gymnasieskola och högskola/universitet kommer att påverka lokalernas utformning. Även frågor om hur behoven av fastighetstekniska lösningar ser ut i ett långsiktigt perspektiv studerades. Detta är frågor som alltmer aktualiserats de senaste åren, samt inte minst genom den pågående coronapandemin, och som också har relevans inför planeringen av skolor i Örnsköldsviks kommun.

Möjligheter till social interaktion, säkerställande av likvärdighet i utbildningen samt förutsättningar för en trygg skolmiljö är frågor som Swecos utredning bedömde som utmaningar vid en utveckling där undervisning sker mer digitalt. En ökad digitalisering ställer också krav på tekniska funktioner. Annat som framkom i studien var att den snabba utvecklingstakten som råder medför att det ur ett långsiktigt perspektiv är viktigt att utformningen av den fysiska platsen sker med flexibla lösningar som snabbt går att ställa om utifrån nya behov och krav. För att säkerställa en hållbar miljö kan skolans lokaler på sikt bli en mer uttalad resurs att nyttja även för annan verksamhet. Detta ligger i linje med önskemål om samnyttjande samtidigt som det skulle kunna öka både yteffektivitet och nyttjandegrad av skolornas lokaler. Att hänsyn tas till såväl funktionalitet i form av pedagogisk, social och fysisk miljö inklusive tekniska förutsättningar är ur detta perspektiv avgörande för vilken flexibilitet som kan bli möjlig. Resultat av den studie som Sweco ansvarat för åt SKR ligger i linje med Specialpedagogiska skolmyndighetens och Skolverkets syn på lärmiljöer oavsett om det handlar om grundskola, gymnasieskola eller vuxenutbildning.

2.4 INOMHUS OCH UTOMHUSMILJÖ UR OLIKA ASPEKTER

Kopplat till styrdokumentet har Sweco ställt sig frågan hur de fysiska förutsättningarna ser ut i form av lokaler kopplat till utbildningsuppdraget. Uppfyller byggnadernas utformning och funktionalitet de behov som framhålls med utgångspunkt i gällande riktlinjer. I sammanhanget kan frågan ställas om vad en byggnad som brister vad gäller teknik, en byggnad som inte är ändamålsenlig eller i behov av större renovering signalerar. En grund för att bedöma detta kan hämtas i olika riktvärden för verksamheternas kvalitet men kan även ha en påverkan på elevers skolresultat.

Sweco utgår från olika riktmärken när det gäller lokalytor såväl inomhus som utomhus. En annan relevant aspekt är frågor som rör olika arbetsmiljöaspekter utifrån lokalernas kvalitet och utformning. Dessa aspekter behandlas i följande avsnitt.

RIKTMÄRKEN FÖR INOMHUS- OCH UTOMHUSMILJÖ

Det finns olika riktmärken när det gäller ytor i grundskola och förskola. Ett sådant mått handlar om förskolors och grundskolors inre miljö. I en utredning framtagen av Malmö stad framgår att varje barn bör ha minst 7,5 kvadratmeter till sitt förfogande för att klara miljökrav som är godtagbara när det gäller exempelvis luftkvalitet. Vid motsvarande beräkning i Göteborg framkommer att varje barn i förskola och grundskola bör ha en inomhusyta (LOA) på 10 kvadratmeter. Denna yta inkluderar ytor för specialsalar, bibliotek, toaletter, matsal, storkök, förråd, korridorer, trapphus, elevhälsa, expedition och personalutrymmen.

När det gäller barngruppernas storlek har Skolverket 2016 tagit fram nya riktlinjer vilket även påverkar lokaler för förskolan. För barn som är 1–3 år är riktmärket för barngruppers storlek enligt Skolverkets rekommendation 6–12 barn. För barn som är 4–5 år är riktmärket 9–15 barn. Även om det sedan 2016 finns riktmärken för gruppstorlekar i kommentartexten till Skolverkets allmänna råd för förskolans måluppfyllelse är dessa endast vägledande. Det är inget krav. SKR betonar i en skrivelse

från mars 2018² att lämplig storleken beror på olika faktorer. Dock finns kravet att Skollagen följs. I Skollagen framgår att huvudmannen ska se till att barngrupperna har en lämplig sammansättning och storlek och att barnen även i övrigt erbjuds en god miljö. Sweco utgår i enlighet med Skolverkets allmänna råd till ett genomsnitt om 15 barn per grupp. Detta är också det antal som Örnsköldsvik kommun satt som mål enligt Handlingsplan för barngruppens storlek³ Då förutsättningarna i de befintliga lokalerna varierar har detta framförallt en påverkan när det gäller behovet av nybyggnation relaterat antalet avdelningar i dessa förskolor.

Riktmärket för ytor som Sweco utgått från när det gäller såväl förskola som grundskola är 10 kvadratmeter per barn där det är fråga om nybyggnation. Ytan kan dock variera mellan 10 och 14 kvadratmeter per elev i grundskolan respektive förskolan beroende på lokalernas utformning och kvalitet (10–12 kvm per barn/elev för årkurs F-6 samt förskolan samt 12–14 kvm per elev i högstadiet). I denna utredning har Sweco valt att utgå från en genomsnittlig yta per barn och elev om 10 kvadratmeter vid nybyggnation och 12 kvadratmeter vid befintliga lokaler. Även skolmatsalen ska vara tillräckligt stor i förhållande till antalet elever. Här utgår Sweco i sina beräkningar från cirka 1,3 kvadratmeter per elev. Denna yta måste relateras till antalet sittningar skolorna har i matsalen.

Utomhusmiljön är också viktig. Folkhälsoinstitutet redovisar att barn mår bättre och är friskare vid utomhusvistelse jämfört med att vara inomhus. Förskolor som har en rymlig utemiljö med träd, buskage och kuperad terräng ger barnen en ökad möjlighet till fysisk aktivitet. Barnens koncentrationsförmåga förbättras och lek och motorik utvecklas på ett positivt sätt. En bra utemiljö ger extra möjligheter för social, emotionell och kognitiv utveckling vilket enligt Folkhälsoinstitutet minskar risken för psykiska problem hos barnen. Den yta som rekommenderas avseende förskolors utemiljö varierar mellan 20 och 40 kvadratmeter per barn beroende på utemiljöns kvalitet. Tidigare rekommenderade Socialstyrelsen (allmänna råd 1989:7) 40 kvadratmeter friyta per förskolebarn, exklusive byggnader och parkeringar. Fram till 1991 fanns även statliga riktlinjer som föreslog 45 kvadratmeter tillgänglig yta för lek, idrott eller annan pedagogisk verksamhet per barn i förskoleklass upp till årskurs 5. Denna riktlinje har senare tagits bort. Sweco utgår i sina beräkningar från ett riktmärke om minst 30 kvadratmeter uteyta per barn i grundskolan vilket Boverket ser som en rimlig yta och som ofta används som riktmärke i kommuner för utemiljöer. Motsvarande yta för förskola är 40 kvm per barn.

ARBETSMILJÖ SOM GRUND FÖR LOKALERS UTFORMNING

Sweco tar i sina analyser hänsyn till funktionalitet utifrån ett arbetsmiljöperspektiv som säkerställer att alla ska ha en bra och utvecklande arbetsmiljö. Det är de förtroendevalda politikerna i kommunfullmäktige och nämnder som ytterst har arbetsgivaransvaret. Detta gäller både för de kommunala skolorna och förskolorna.

Arbetsmiljöverket pekar på att det finns en risk att en ohälsosam arbetsbelastning uppstår när arbetskrav inte överensstämmer med de resurser som finns till arbetstagares förfogande. Denna formulering är bred och omfattande. Det kan handla om tid, bemanning samt tekniskt-, pedagogiskt- och administrativt stöd. Det kan även handla om lokalernas utformning. Inom exempelvis förskolan finns ofta en bullerproblematik kopplat till barngruppens storlek. Bullerproblematik är också vanligt i skolorna. Särskilt skolmatsalar, idrott-, slöjd- och musiksalar brukar vara utsatta miljöer. Även luftkvalitet och ventilation ställer ibland till bekymmer vilket påverkar arbetsmiljön. En aspekt som är viktig att beakta handlar om lokalernas tillgänglighet när det gäller specifika funktioner såsom kapprummens utformning, hygienutrymmen samt tillgång till personalutrymmen och personalarbetsplatser. När det gäller den fysiska tillgängligheten finns några aspekter som Sweco ser som särskilt relevanta att belysa i utredningen. En sådan sak är tillgång till hiss vid flerplansbyggnader samt

²<https://skl.se/tjanster/merfranskl/bloggarfranskl/skolbloggen/artiklar/likvardigforskolakraverutrymmeattgoraolika.15339.html>

³ Handlingsplan för Barngruppers storlek. Bilaga till lokalresursutredning BF 2019-2029.

utrymningsvägar. Även nivåskillnader inom byggnader har betydelse till exempel när det gäller möjligheter för elever med funktionsnedsättning att ha en god arbetsmiljö. Ytterligare en aspekt av tillgänglighet är transporter till och från byggnaderna. Här är möjligheter till leveranser av betydelse. Även transporter som rör hämtning och lämning av barn/elever, samt tillgång till parkering behöver beaktas.

3. LOKALA FÖRUTSÄTTNINGAR – ÖRNSKÖLDSEVIK KOMMUN

3.1 LOKALA STYRDOKUMENT FÖR SKOLA OCH FÖRSKOLA

Örnsköldsvik kommun har tagit fram en utbildningspolicy och en utbildningsstrategi för kommunens utbildningsverksamhet. Dessa dokument fastställer kommunens centrala vilja med sina skolor och ger grund till bildningsnämndens och utbildningsförvaltningens arbete.

Kommunfullmäktige har för perioden 2019-2022 satt målet gällande utbildning att *”Örnsköldsviks skolor bygger lärande för livet och ska vara en högt rankad skolkommun vad gäller meritvärden. Alla barn ska känna sig trygga i skolmiljön.”* Av policyn framhålls att Örnsköldsviks skolor ska präglas av demokratiska principer med rutiner och arbetssätt som bidrar till delaktighet och som ger möjligheter till inflytande och ansvar hos barn, elever och vuxna. Vikten av barn och elevers trygghet betonas liksom elevers kunskapsutveckling oavsett individuella förutsättningar. Av strategin framgår att skolor i Örnsköldsvik kommun ska bedriva ett pedagogiskt arbete i goda lärmiljöer. I kommunens policy sammanfattas riktningen med kommunens utbildning i följande punkter:

- Örnsköldsviks skolor ska präglas av demokratiska principer
- Örnsköldsviks skolor ska präglas av ett modernt, professionellt och utmanande ledarskap på alla nivåer
- I Örnsköldsviks skolor ska alla barn och elever ha möjlighet att nå nästa kunskapsnivå
- Örnsköldsviks skolor ska utgå från forskning och beprövad erfarenhet
- I Örnsköldsviks skolor ska pedagogiskt arbete bedrivas i goda lärmiljöer

Inom förskolan genomförde kommunen 2015 projektet Funktionsprogram där riktlinjer togs fram för förskolans lokaler.⁴ Riktlinjerna omfattar både förskolornas inne- och utemiljö och omfattar de lokaler, funktioner och den utrustning som finns för arbete, lek och lärande i och för förskolans verksamhet. Riktlinjer har senare, tagits fram även för grundskolans utemiljöer och kopplats samman med riktlinjerna för förskolan utemiljöer.⁵ Målsättningen är att riktlinjen ska användas som referensmaterial och stöd vid förändring och underhåll av befintliga utemiljöer och vid utformning av ny utemiljö i förskola och skola. Av riktlinjerna framhålls vikten av ett helhetstänkande med inriktning på både utformning, funktion och pedagogik. Förskolans och skolans utemiljö ska vara en viktig arena för barns och elevers utveckling, hälsa och säkerhet. Utemiljöerna ska vara en föränderlig miljö och en pedagogisk resurs med möjlighet till kreativa och utmanande aktiviteter. Det framhålls av riktlinjerna också som viktigt att kommunens skolor och förskolor ska erbjuda miljöer som uppfyller barns och ungdomars olika behov av aktivitet och rekreation samt vara en tillgång för närområdet.

⁴ Riktlinjer för förskolans lokaler och miljöer, Örnsköldsvik kommun, 2015.

⁵ Riktlinjer utemiljö förskola och skola, Örnsköldsvik kommun, 2018.

Som grund för planering har kommunen även tagit fram kapacitetsbedömningar för kommunens skol- och förskolelokaler.

3.2 KOMMUNENS ÖVERSIKTSPLANERING OCH UTVECKLING

I Örnsköldsviks kommun pågår ett arbete med att ta fram en övergripande översiktsplan. Denna plan är planerad att antas 2023/2024. Den gällande är från 2012. I nuläget har kommunen ca 56 000 kommuninvånare varav 33 000 bor i centralorten. En vision kopplat till stadens utveckling har tagits fram av kommunens samverkan inom Världsklass Örnsköldsvik som lyder:

”Vi bygger bäst tillsammans! 2030 är Örnsköldsvik ett nav med stark utveckling. En plats för 65 000 nyfikna med framtidstro.”

Detta innebär att kommunen strävar efter en ökad tillväxt. I dialoger som Sweco fört med ansvariga inom kommunen om planer och utveckling framkommer att kommunen förväntas växa framförallt inom centralorten och där i riktning mot kusterna norr om och söder om centralorten. 1000 bostäder planeras i centralorten de närmaste 10 åren. Det finns även en viss utveckling planerad kopplad till kommunens olika serviceorter. Framförallt nämns Bredbyn och Bjästa i sammanhanget. Kopplat till lokalstrukturutredningen nämns att det kopplat till serviceorterna kan finnas möjligheter till alternativ-användning av eventuell nedlagd verksamhet för exempelvis trygghetsboende.

I kommunen finns en plan för att bygga bort ett antal mindre förskolor framförallt för att ersätta paviljonger. Det handlar om tre nya förskolor med 8 avdelningar vardera. En ansökan har lämnats in för detaljplan för ny förskola i centrum, men planer finns också för ny förskola i Domsjö och Bonässund.

3.3 BEFOLKNINGSPROGNOS/ELEVPROGNOS

Sweco har tagit del av en befolkningsprognos som tagits fram för Örnsköldsviks kommun för perioden 2019 till 2029, se tabell 1. Av prognosen framgår att kommunen totalt sett kan förvänta sig en liten minskning av antalet kommuninvånare totalt ca 150 personer under prognosperioden. Totalt under prognosperioden förväntas en minskning av antalet barn i förskoleålder, 0-5 år, med 315 personer vilket motsvarar 21 avdelningar i förskolan. För grundskolan visar befolkningsprognosen totalt sett på en marginell ökning av antalet unga i ålder 6-15 år med 76 personer under prognosperioden till år 2029. Skillnaden mellan olika åldrar är dock stor. Bland de yngsta från förskoleklass till årskurs 3 förväntas en minskning med 144 barn. Bland barn i mellanstadieålder väntas antalet minska med 16 personer, medan antalet i högstadieålder årskurs 7-9 väntas öka med 206 personer.

Tabell 1. Befolkningsprognos Örnsköldsvik kommun 2019- 2029. (Källa: Örnsköldsviks kommun, SCB)

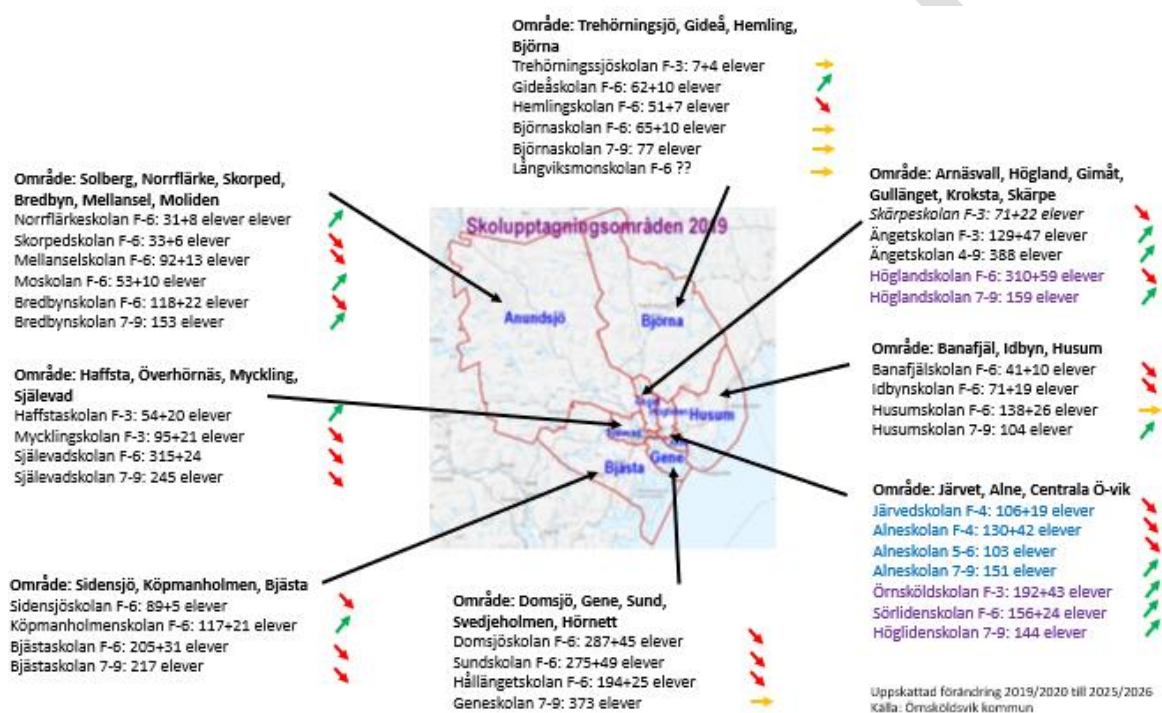
Ålder / År	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
0-5	3 769	3 697	3 653	3 598	3 579	3 541	3 514	3 502	3 487	3 472	3 454
6-9	2 670	2 669	2 702	2 711	2 689	2 658	2 637	2 590	2 575	2 544	2 526
10-12	1 993	2 060	2 014	2 052	2 023	2 079	2 077	2 090	2 045	2 038	2 009
13-15	1 942	1 946	2 040	2 055	2 119	2 075	2 112	2 084	2 137	2 135	2 148
16-18	1 852	1 923	1 954	2 008	2 014	2 103	2 116	2 175	2 135	2 167	2 144
19-24	3 118	3 076	3 079	3 089	3 154	3 164	3 225	3 268	3 344	3 371	3 420
25-44	12 896	12 826	12 743	12 650	12 581	12 554	12 471	12 445	12 408	12 414	12 393
45-64	13 978	13 917	13 814	13 787	13 787	13 742	13 754	13 727	13 709	13 614	13 534
65-79	10 117	10 164	10 203	10 187	10 037	9 914	9 753	9 602	9 469	9 367	9 319
80-100	3 663	3 698	3 770	3 843	4 001	4 154	4 318	4 478	4 624	4 775	4 905
Totalt	55 998	55 975	55 973	55 978	55 983	55 983	55 976	55 960	55 934	55 898	55 852

Ålder / År	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
0-5	-22	-72	-44	-55	-19	-38	-27	-13	-15	-15	-18
6-9	27	-1	34	9	-22	-31	-21	-48	-14	-31	-19
10-12	25	67	-46	37	-28	55	-2	13	-45	-7	-29
13-15	50	4	94	15	64	-43	36	-27	53	-2	12
16-18	50	71	31	54	6	89	13	59	-40	32	-23

I kommunens analys över antalet nyfödda år 2020⁶ visar resultaten på samma sätt som för de senaste åren på ett minskande antal nyfödda, I genomsnitt under perioden 2004 till 2013 har det fötts 606 barn per år. Antalet för år 2020 uppgick till 545 barn, vilket är under genomsnittet. På liknande sätt har det sett ut under ett par år. Av analysen framkommer att antalet nyfödda varierar mellan upptagningsområdena för skolor och förskolor. I tre upptagningsområden föddes under 2020 något fler barn än förväntat nämligen för Sidensjöskolan, Skärpeskolan och Örnsköldskolan. I upptagningsområdena för Anundsjöskolan, Björnaskolan, Gideåskolan, Hållängets skolan och Högländskolan var antalet nyfödda betydligt färre än väntat.

Örnsköldsviks kommun har tidigare tagit fram uppgifter för hur befolkningsprognosen för den närmaste skulle påverka antalet elever i kommunens grundskolor och i förskoleklass från läsåret 2019/2020 till läsåret 2025/2026. Resultatet av dessa uppgifter redovisas i figur 2.

Figur 2. Antal elever i kommunens förskolor och grundskolor, samt förväntad ökning eller minskning av antalet elever i kommunens grundskolor fram till läsåret 2025/2026 illustrerat med pilar.*

* I figuren avses antalet som anges före + tecknet antal elever i grundskolan och antalet efter + tecknet avser antalet barn i förskoleklass.

Av sammanställningen framgår att en ökning av antalet elever förväntas framförallt i norra delen av centralorten samt på skolor i riktning mot Bredbyn, Haffsta och Köpmanholmen enligt prognosen. Genom att kommunen har stora mål för en befolkningsutveckling kan situationen komma att förändras på längre sikt i det fall nya bostäder byggs i enlighet med kommunens planering. Utöver den tillväxt av antalet boende som beror på nybyggnation av bostäder finns en potential att antalet barn i olika områden dessutom kan komma att öka som en följd av att den allt äldre befolkningen lämnar sina villor. Detta ger utrymme för ett generationsskifte. Omfattningen av hur detta påverkar antalet barn och unga i kommunens skolor och förskolor är dock osäker varför Sweco inte gjort några beräkningar utifrån denna förutsättning.

⁶ Nyfödda 2020 | Skollokaler Örnsköldsvik (wordpress.com)

3.4 PERSONALPROGNOS

Frågan om hur kompetensförsörjning av personal till skolor och förskolor ska säkerställas är något som Sweco vid olika tillfällen konstaterat som problematisk. Inte minst ansvariga chefer inom utbildningssektorn påtar detta allt oftare som problematiskt då de upplever svårigheter i att få tag i behörig personal. Problemet framförs som särskilt påtagligt för små skolor som inte upplevs lika attraktiva vid nyanställningar. Med detta som grund har Sweco valt att ta fram en personalprognos för Örnsköldsvik kommun över olika personalkategorier med koppling till pedagogisk verksamhet. Resultatet av denna redovisas för grundskolan och för kommunens förskoleverksamhet, se tabell 2. Av tabellen kan utläsas att antalet tjänster inom olika yrkeskategorier i förskolan kan förväntas minska inom kategorierna förskollärare och barnskötare. Inom grundskolan förväntas en marginell ökning av yrkeskategorin grundskollärare. Framförallt finns en topp i mitten av prognosperioden år 2022 till år 2026 då behovet omfattar ett femtontal lärare. Därefter minskar behovet fram till prognosens slutpunkt år 2029. För övriga personalkategorier visar prognosen i princip ett oförändrat läge jämfört med nuläget under hela perioden.

Tabell 2. Personalprognos olika yrkeskategorier i förskola och grundskola.

Yrkeskategori - Grundskolan	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Ledningsarbete	29	29	30	30	30	30	30	30	30	29	29
Handläggare	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
Sjuksköterskor	15	15	15	15	16	15	16	15	15	15	15
Övrig vård och omsorg	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
Behandlingsassistenter/socialpedagoger	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Övrigt socialt och kurativt arbete	18	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19
Grundskolelärare	417	422	427	431	432	430	431	427	427	424	422
Förskollärare	61	62	63	63	63	63	63	63	63	62	62
Lärare i fritidshem	56	56	55	55	54	54	54	53	53	53	53
Övrigt lärararbete	126	128	129	130	131	130	130	129	129	128	128
Elevassistenter	105	106	107	108	108	108	108	107	107	106	106
Övrigt skol- och förskolearbete	16	16	17	17	17	17	17	17	17	17	16
Bibliotekariär, biblioteksassistenter	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Övrig kultur, turism och friluftsliv	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Totalt per år	812	820	828	835	836	834	835	827	826	822	818

Yrkeskategori - Förskola och fritidshem	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Ledningsarbete	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Förskollärare	278	276	273	270	268	267	265	264	262	260	259
Övrigt lärararbete	7	7	6	6	6	6	6	6	6	6	6
Barnskötare	187	186	184	182	181	179	178	177	176	175	174
Dagbarnvårdare	9	9	9	9	9	9	9	9	8	8	8
Elevassistenter	6	6	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Övrigt skol- och förskolearbete	37	36	36	36	35	35	35	35	34	34	34
Totalt per år	524	520	514	509	506	502	499	497	493	491	488

Sweco har utöver genomförandet av en personalprognos inhämtat uppgifter från Skolverket angående tillgång till pedagogisk personal. I detta underlag framkommer att andelen pedagogisk personal med högskoleexamen är högre i Örnsköldsvik än för riket som helhet både i förskolan och grundskolan vilket tyder på att personalförsörjningen sannolikt inte kommer att utgöra något påtagligt problem i kommunen under studerad prognosperiod.

3.5 BEFINTLIGA FÖRSKOLOR – ÖRNSKÖLDSDVIKS KOMMUN

I Örnsköldsvik kommun finns totalt 47 kommunala förskolor vilka tillsammans omfattar totalt 162 avdelningar. Dessutom finns tio förskolor i enskild regi. De senare omfattar totalt 12 avdelningar. Antalet avdelningar och antal barn, samt genomsnittligt antal barn per avdelning i kommunens förskolor inom egenregin redovisas i tabell 3.

Tabell 3. Antal elever i Örnsköldsvik kommunala förskolor 2020

Förskolor	Antal avdelningar	Förskolor	Antal avdelningar
Alne förskola	6	Lilltjärnen förskola	4
Arnäs förskola	2	Långviksmon förskola	1 (+ fritidshem)
Banafjäl förskola	2	Mellansel förskola	4
Bikupan förskola	2	Moliden förskola	3
Björna förskola	3	Myckling förskola	3
Björnen förskola	4	Norrflärke förskola	2
Bredbyn förskola	3	Parken förskola	2 (i Folkets park)
Bryggan förskola	7 (2 avd i paviljong)	Resan förskola	4
Brösta förskola	1,5	Ripan förskola	2 (lägenhetsförskola)
Forsen förskola	3 (samtliga 3 avd i paviljong)	Rödluvan förskola	3
Fröja förskola	4 (+nattis, samt Öppen förskola)	Sidensjö förskola	3
Galaxen förskola	1	Själevad förskola	4
Genebacken förskola	4	Skogsgläntan förskola	5
Genekulle förskola	7 (2 avd i paviljong)	Skörped förskola	1
Gideå förskola	4	Skärgården förskola	2
Gottne förskola	1	Skärpe förskola	3
Haffsta förskola	5	Stjärnan förskola	1
Hemling förskola	1	Sunnanäng förskola	7 (2 avd i paviljonger)
Husums förskola	5	Trehörningsjö förskola	1
Hällänget förskola	9	Åvägen förskola	2
Högländ förskola	2	Ångsmarkens förskola (Ången)	8
Idbyn förskola	3	Örnsköldskolan förskola	5
Järved förskola	4		
Kojan förskola	2		
Kungabacken förskola	4		

Vid en jämförelse av kostnader för Örnsköldsvik kommuns förskolor för år 2019 hämtad i Skolverkets statistik framkommer att kostnaderna för lokaler och inventarier per barn i förskola är lägre i Örnsköldsvik än för kommunerna i Västernorrlands län, 16 100 kr per barn jämfört med 18 900 kr. Kostnaden är även lägre än den genomsnittliga kostnaden för förskolelokaler enligt definitionen "Mindre stad" som för denna kategori uppgår till 19 300 kr per barn.

3.6 BEFINTLIGA GRUNDSKOLOR – ÖRNSKÖLDSVIKS KOMMUN

I Örnsköldsvik kommun finns totalt 30 grundskolor. Dessutom finns fyra grundskolor i enskild regi inom kommunen. Hälften av de kommunala grundskolorna, 15 skolor, och samtliga skolor i enskild regi är geografiskt placerade utanför tätorten Örnsköldsvik.

Nio skolor i Örnsköldsvik har utbildning för elever i årskurs 7-9. Merparten av övriga skolor erbjuder utbildning från förskoleklass till årskurs 6, samt fritidshem. Kommunens grundsärskoleverksamhet är i nuläget placerad på Skärpeskolan och Ängetskolan. En ny träningskola byggs i anslutning till Ängetskolan. All verksamhet i kommunens enligt träningskolans kursplaner kommer att inrymmas i den nya byggnaden med för verksamheten anpassade lokaler. Invigning av den nya träningskolan är planerad till oktober 2021.

I tabellen som följer redovisas uppgifter som rör skolornas ytor ute och inne, antal elever och verksamhet på de olika skolorna uppdelat utifrån näraliggande bostadsområden, se tabell 4.

Tabell 4. Grundskolor grupperade utifrån näraliggande bostadsområden.

Område: Solberg, Norrflärke, Skorped, Bredbyn, Mellansel, Moliden					
Skola	Anundsjöskolan	Moskolan	Mellanselskolan	Norrflärkeskolan	Skorpedskolan
Årskurser	F-9	F-6	F-6	F-6	F-6
Antal barn/elever	323	56	120	36	39
Fritidshem	55	41	50	14	15
Lokalarea	4360,1	1010,0	1423,3	920,8	1068,9
Lokalyta/barn	13,5	18,0	11,8	25,6	27,4
Uteyta	15809,2	11885,6	7937,3	7314,5	5892,9
Uteyta/barn	48,9	212,2	66,1	203,2	151,1
Klassrum	16	3,5	6	2,5	3
Specialsalar	18	3,5	2	0	4
Grupprum	18	2,0	6	2	3
Matsal yta kvm (1,4 kvm/elev)	Matsal i VoB	27,9	143,9	70,3	73,5

Område: Haffsta, Överhörns, Myckling, Själevad			
Skola	Haffstaskolan	Mycklingskolan	Själevadskolan
Årskurser	F-3	F-3	F-9
Antal elever	82	119	596
Fritidshem	53	105	79
Lokalarea	1198,5	1348,0	6360,0
Lokalyta/elev	16,6	11,3	10,7
Uteyta	2604	6211,4	17335,9
Uteyta/elev	31,7	52,2	29,1
Klassrum	5	6	24
Specialsalar	2	0	19
Grupprum	2	4	23
Matsal (1,4 kvm/elev)	67,5	95,7	384,3

Område: Sidensjö, Köpmanholmen, Bjåsta			
	Skola	Bjåstaskolan	Köpmanholmensskolan
Årskurser	F-9	F-6	F-6
Antal elever	438	147	82
Fritidshem	97	65	61
Lokalarea	7116,8	3482,2	1353,7
Lokalyta/elev	16,2	23,7	16,5
Uteyta	17817,6	10358,1	1988,8
Uteyta/elev	40,7	70,5	24,3
Klassrum	22	11	7
Specialsalar	13	11	3
Grupprum	34,5	6	2
Matsal (1,4 kvm/elev)	304,6	276,1	59,5

Område: Domsjö, Gene, Sund, Svedjeholmen, Hörneft				
	Skola	Domsjöskolan*	Geneskolan	Hållängetskolan
Årskurser	F-6	Åk 7-9	F-6	F-6
Antal elever	336	391	222	323
Fritidshem		0	98	193
Lokalarea	3985,0	5129,4	2935,5	3057,3
Lokalyta/elev	11,9	13,1	13,2	9,5
Uteyta	22175	1907,4	14078,4	13245,6
Uteyta/elev	66,0	4,9	63,4	41,0
Klassrum	16	15	10	14
Specialsalar	5	32	6	7
Grupprum	16	14	11	9
Matsal (1,4 kvm/elev)		166,8	132,0	230,4

*Ytor för Domsjöskola är framtagna av Sweco från befintliga ritningar.

Område: Järvet, Aine, Centrala Örnsköldsvik					
	Skola /Förskola	Aineskolan	Järvedskolan	Höglidensskolan	Sörlidensskolan
Årskurser	F-9	F-6	Åk 7-9	F-6	F-3
Antal elever	421	133	312	274	134
Fritidshem	133	91	0	88	150
Lokalarea	2283,1	1064,9	4581,3	4419,9	2156,3
Lokalyta/elev	5,4	8,0	14,7	16,1	16,1
Uteyta	4728,8	5979,0	3648,3	16313,0	3359,2
Uteyta/elev	11,2	45,0	11,7	59,5	25,1
Klassrum	21	5	14	23	16
Specialsalar	15	0	19	16	0
Grupprum	12	2	27	16	15
Matsal (1,4 kvm/elev)	36,0	64,6	170,7	185,5	0

Område: Banafjäl, Idbyn, Husum			
Skola	Banafjälsskolan	Idbynskolan	Husumskolan
Årskurser	F-6	F-5	F-9
Antal elever	50	94	288
Fritidshem	35	65	75
Lokalarea	1069,2	1037,8	5782,2
Lokalyta/elev	21,4	11,0	20,1
Uteyta	10702	6808,7	14079,7
Uteyta/elev	214,0	72,4	48,9
Klassrum	4	5	14
Specialsalar	1	3	18
Grupprum	2	5	14
Matsal (1,4 kvm/elev)	48,6	38,3	250,0

Område: Arnäsvall, Högland, Gimåt, Gullänget, Kroksta, Skärpe			
Skola	Höglandsskolan	Skärpeskolan	Ängetskolan
Årskurser	F-6	F-3	F-9
Antal elever	380	98	581
Fritidshem	199	87	160
Lokalarea	4498,2	809,1	5517,0
Lokalyta/elev	11,8	8,3	9,5
Uteyta	21184,0	12840,0	15690,0
Uteyta/elev	55,7	131,0	27,0
Klassrum	22	6	24
Specialsalar	15	0	23
Grupprum	14	1	17
Matsal (1,4 kvm/elev)	193,5	32,0	231,8

Område: Trehörningsjö, Gideå, Hemling, Björna				
Skola	Björnaskolan	Gideåskolan	Hemlingskolan	Trehörningsjöskolan
Årskurser	F-9	F-6	F-6	F-3
Antal barn/elever	169	70	57	10
Fritidshem	29	28	12	12
Lokalarea	4253,2	1736,6	1018,8	966,7
Lokalyta/elev	25,2	24,8	17,9	96,7
Uteyta	11019,7	6575,5	4438,2	6314,8
Uteyta/elev	65,2	93,9	77,9	631,5
Klassrum	10	5	4	2
Specialsalar	18	5	5	3
Grupprum	9	3	3	1
Matsal (1,4 kvm/elev)	85,9	85	57,5	91,7

Utifrån vad som kan utläsas ut av uppgifterna om kommunens grundskolor varierar lokalarean i grundskolan per elev på mellan 5,4 kvm på Alneskolan och 96,7 kvm på Trehörningsjöskolan. Uteytan per elev varierar mellan 4,9 kvm per elev på Geneskolan och 631,5 kvm per elev på Trehörningsjöskolan.

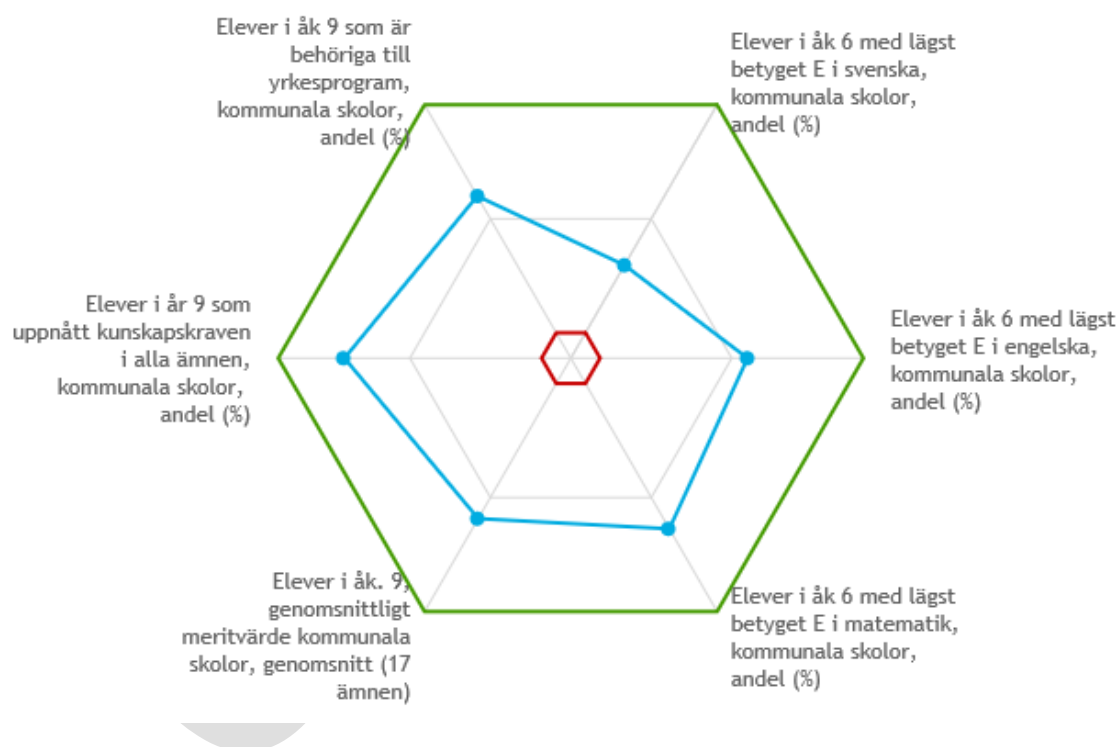
Vid en jämförelse av kostnader för Örnsköldsvik kommuns grundskolor hämtad i Skolverkets statistik för år 2019 framkommer att kostnaderna för lokaler och inventarier per barn i grundskola är lägre än för kommunerna i Västernorrlands län, 17 900 kr per elev jämfört med 19 100 kr. Kostnaden är däremot något högre än den genomsnittliga kostnaden för skollokaler enligt definitionen "Mindre stad" som för denna kategori uppgår till 17 100 kr per elev.

3.7 ELEVERNAS SKOLRESULTAT

För att få en uppfattning om kvaliteten på Örnsköldsviks kommuns grundskolor har uppgifter inhämtats från Sveriges kommuner och regioner (SKR) om elevernas skolresultat i jämförelse med rikets övriga kommuner. Dessa uppgifter utgår från skolresultaten och tar inte hänsyn till de förutsättningar som finns i övrigt. Den innersta (röda) cirkeln i diagram 1 visar på resultat för de tio procent kommuner med lägst resultat sett ur skolresultaten. Den yttre gröna cirkeln i diagrammet visar på resultat för de tio procent kommuner med högst sett ur skolresultaten. Resultatet för Örnsköldsviks kommun (blå linje) ligger något över snittvärdet i samtliga skolresultat utöver svenska i årskurs 6 där resultatet enligt denna sammanställning är något lägre än genomsnittet för riket som helhet.

Diagram 1. Elevernas skolresultat i årskurs 6 och årskurs 9. En jämförelse mellan Örnsköldsvik (blå linje) och övriga riket (röd och grön linje).

(Källa: https://www.kolada.se/verktyg/jamforaren?_p=jamforelse&focus=16787&tab_id=115126)

3.8 KOMMUNENS SKOLSKJUTS

Enligt Skollagen har elever i förskoleklass, grundskola och grundsärskola rätt till kostnadsfri skolskjuts från en plats i anslutning till elevens hem till den plats där utbildningen bedrivs och tillbaka.

Skolskjuts erbjuds om sådan skjuts behövs med hänsyn till färdvägens längd, trafikförhållanden, en elevs funktionsnedsättning eller någon annan särskild omständighet. Rätten till skolskjuts gäller inte för elever som väljer att gå i en annan skolenhet än den där kommunen skulle ha placerat dem. Rätten till skolskjuts gäller inte heller från och till placering på fritidshem. I tabell 5 anges avstånd och längsta gångavstånd till anvisad påstigningsplats för rätten till skolskjuts enligt Örnsköldsvik kommuns skolskjutsreglemente⁷. Av skolskjutsreglementet framgår därutöver att restid över 80 minuter från anvisad hållplats bör undvikas.

Tabell 5. Avstånd och maxtid för resor enligt Örnsköldsvik kommuns skolskjutreglemente. (Källa:

Årkurs	Avstånd bostad skola	Längsta gångavstånd till anvisad påstigningsplats
F-klass - åk 2	Minst 2 km	2 km
Åk 3-6	Minst 3 km	3 km
Åk 7-9	Minst 4 km	3 km

3.9 KOMMUNENS KOSTVERKSAMHET

Örnsköldsvik kommuns kostavdelning levererar mat till omsorgsboenden, hemtjänst, skola och förskola. Kostavdelningens kök producerar dagligen cirka 13 500 portioner. I nuläget finns totalt 65 kök, tillagnings- och mottagningskök, med varierande inriktning. Alla förskolor utom en har mottagningskök. På grundskolorna har de flesta tillagningskök eller delvis tillagning (Höglidenskolan). Ett par kök lagar mat både till skola och äldreomsorg. Det finns centrala kök i Själevad och Bjästa som levererar till andra såsom förskolor och äldreboenden. Ett ytterligare centralt kök är på gång i Björna. Enligt planeringen ska detta kök ha kapacitet att tillgodose kosten till samtliga skolor och förskolor i närområdet.

Enligt uppgift från ansvarig chef på kostavdelningen har utvecklingen i kommunen gått från centralkök till utlokalisering av kök till varje enhet. Det finns beslut om samordning av tillagningskök per geografiskt område. Uppfattningen är att det fungerar bättre att skicka mat från skolor till äldreomsorgen än tvärtom. En uttalad målsättning för måltidsverksamheten saknas. Inriktningen är att "vi ska vara så effektiva som möjligt utifrån förutsättningar inom Valfärd och Utbildning".

⁷ Generella föreskrifter och villkor för skolskjuts och elevresor.pdf (ornskoldsvik.se)

4. RESULTAT FRÅN GENOMFÖRD DIALOGPROCESS

Som ett moment i utredningen har en dialogprocess, en så kallad designdialog, genomförts med en utsedd styrgrupp och en arbetsgrupp. Totalt tre workshops med representanter från olika verksamheter i Örnsköldsvik kommun har genomförts inom ramen för designdialogen. I detta avsnitt redovisas uppgifter som framkommit i dessa dialoger. Resultaten har sedan varit ett av flera underlag som gett grund för Swecos förslag till en långsiktigt hållbar lokallösning för kommunens förskolor, grundskolor inklusive grundsärskola och fritidshem.

4.1 GENOMFÖRANDE AV DESIGNDIALOG

Vid ett inledande möte med styrgruppen diskuterades de förutsättningar som utredningen ska omfatta och som har sin grund i gällande styrdokument. Detta har sedan utgjort underlag för de dialoger som har förts i utredningen.

RESULTAT FRÅN WORKSHOP 1 – STYRKOR, SVAGHETER OCH ÖNSKADE FÖRÄNDRINGAR

Vid den första workshopen fick deltagarna diskutera styrkor och svagheter i den befintliga organisationen samt lämna förslag på hur lokalerna kan utvecklas för att säkra kvaliteten i kommunens förskolor och grundskolor inklusive fritidshem och grundsärskola i ett framtida perspektiv. Resultat från denna uppgift redovisas i tabell 6.

Tabell 6. Arbetsgruppen om nuläget och behov av utveckling

Styrkor	Svagheter	Utveckla
Samsyn och engagemang i frågor om skolans struktur	Ineffektiva lokaler ur ett kostnads-perspektiv.	Flexibilitet i lokalerna och utifrån förändrade förutsättningar till exempel elevunderlag
Hög pedagogisk kompetens	Underhållsskuld i fastigheterna	Verksamhetsanpassade lokaler
Inkluderande verksamhet års-kursmässigt och relativt liten segregation	Gamla fastigheter som är svåra att anpassa - Icke ändamålsenliga lokaler	Avveckla paviljonger
God närhet skola och bostäder	Till viss del slitna gårdar	Skapa större enheter med ökat kollegialt lärande och samarbete mellan lärare, skolledare och övrig personal
Trygga kommunikationer/resvägar	Trångt för personal (arbetsplatser)	Stärk möjligheter till samnyttjande
Bra utemiljöer	Låg behörighet på små enheter och svårighet att rekrytera	Erbjudande av attraktiva lärmiljöer som fokusera på lärandet och elevernas utveckling
Bra och likvärdigt IT stöd	Bristande likvärdighet i lokaler	Säkerställ långsiktig ekonomisk hållbarhet
	Socioekonomiska skillnader förstärks av områdesindelning	Likvärdighet
	Höga transportkostnader (skolskjuts)	Minska segregering (socioekonomisk) och öka mångfald

Som *styrkor* framhölls framförallt olika aspekter av enheternas läge, IT stöd och trygghetsfaktorer samt personalens kompetens och engagemang.

Som *svagheter* framhölls framförallt att enheter är små och ineffektiva, att fastigheter inte är anpassade till verksamheters behov och till del är dåligt underhållna. Även brist på likvärdighet och socioekonomiska skillnader mellan upptagningsområden framhölls som svagheter.

Utifrån styrkor och svagheter samt utvecklingsbehov som identifierades formulerades olika kvaliteter som viktiga att ha med i en framtida verksamhet. Arbetsgruppen framhöll följande kvaliteter som viktiga att säkerställa i en framtida skolstruktur och som vägledande för utredningen:

- LÄRMILJÖ - God pedagogisk miljö som stödjer läroplaner och barns och elevers lärande
- BARNPERSPEKTIV - Likvärdighet för alla barn och elever oavsett var i kommunen de har sin verksamhet. Storlek och reseavstånd kopplat till ålder. Förskola till åk 3 samt fritids ska prioriteras gällande närhet. Äldre åldrar prioriteras till större skolor.
- KOMPETENS - Skolstruktur som underlättar rekrytering till hela kommunen och alla inriktningar. Lokalerna ska ge möjlighet till kollegialt lärande
- SKOLSTRUKTUR OCH ORGANISATION - Kommunen ska äga de lokaler där verksamhet bedrivs. Funktionsprogram ska säkerställa gemensam lägsta standard för lokalerna. Ökad integration mellan stödfunktioner och pedagogisk verksamhet.
- DIMENSIONERING - Större enheter ökar kvaliteten på utbildning och undervisning. Minst två paralleller på skolorna. Viktigt med lokalernas storlek och flexibilitet
- SAMVERKAN/SAMNYTTJANDE - Samverkan i lokaler där gemensamma nämndare och behov finns (vård- och omsorgsboende, hemtjänst och förskola/grundskola, lokalföreningar)
- DIGITALISERING OCH INNOVATION - Lokaler som är anpassade efter pedagogiska/arbetsmiljö behov och möjliga att anpassa till kommande behov inklusive IT lösningar.
- HÅLLBARHET OCH MÅNGFALD - Social, ekonomisk och ekologisk hållbarhet. Hög grad av mångfald.

RESULTAT FRÅN WORKSHOP 2 – ARBETSGRUPPENS OLIKA FÖRSLAG

Vid workshop 2 fick deltagarna i gruppvis diskutera och lämna förslag på en möjlig lösning för kommunens skolor och förskolor inklusive särskola och fritidshem utifrån följande frågeställning:

Bygg en framtida organisation för grundskolorna inkl. särskola och fritidshem samt förskolor i Örnsköldsviks kommun i ett långsiktigt perspektiv – Hur ser det ut år 2030?

Se på uppgiften ur ett helhetsperspektiv. Tänk väl fungerande och långsiktigt hållbara lösningar utifrån ett övergripande kommunperspektiv, vad är bäst för Örnsköldsviks kommun? Hur bör skolstrukturen utvecklas för att fungera på ett långsiktigt hållbart sätt och i enlighet med gällande lagkrav?

Som underlag till samtalen låg dels uppgifter som presenterats och framkommit vid designdialogens första workshop, dels uppgifter från prognoser för förväntat antal barn och elever samt information om kommunens planerade bostadsbyggande enligt översiktsplanen. Till sin hjälp för diskussionen fick arbetsgruppen även ett antal mer preciserade frågeställningar att utgå från och som avsåg vad som be Vilka enheter känns självklara att bevara och utveckla?

- Vilka enheter känns självklara att avveckla?
- Var kan svårigheter uppstå? Lösningar?
- Vad behöver utvecklas på respektive skola/förskola i ert förslag?
- Vilka funktioner kan man samordna mellan grundskolor/fritidshem/grundsärskola samt med förskola/annan verksamhet?
- Vilka funktioner bör finnas på varje enhet?
- Lämplig årskursindelning i skolorna? Antal paralleller?
- Tekniska lösningar som bör eftersträvas?

5. FÖRSLAG PÅ NY SKOLORGANISATION

I detta avslutande kapitel redovisas Swecos förslag till lokalorganisation för Örnsköldsvik kommuns förskolor, grundskolor och fritidshem. Kopplat till förslaget redovisas inledningsvis olika motiv som ligger till grund för den föreslagna lokalorganisationen i syfte att säkerställa kvalitet ur ett pedagogiskt, socialt och ekonomiskt perspektiv. Avslutningsvis redovisas en schablonmässig beräkning av kostnader för investeringar som krävs samt ett underlag för hur prioriteringar kan ske.

5.1 BEFINTLIGA LOKALER OCH GÄLLANDE STYRDOKUMENT

Inom ramen för de styrdokument och grundläggande värden som ligger till grund för verksamheten i förskolor och skolor finns en tanke om att barn och unga tillägnar sig värden genom konkreta upplevelser och att vuxnas förhållningsätt påverkar barns förståelse och respekt för de rättigheter och skyldigheter som gäller i ett demokratiskt samhälle. Swecos analys visar att Örnsköldsvik kommun på olika sätt strävar efter att kommunens förskolor och skolor ska erbjuda likvärdiga, trygga och utvecklande lärmiljöer som nyttjar resurser effektivt och som främjar en god kompetensförsörjning vilket är i linje med styrdokumenterna.

Att hävda grundläggande värden kräver att värderingar tydliggörs i den dagliga verksamheten. Detta innebär att delaktighet och inkludering utgör viktiga delar. Ur detta perspektiv har skolans fysiska utformning betydelse men också hur skolorna är placerade geografiskt i förhållande till olika bostadsområden. Även skolans och förskolors upptagningsområden påverkar. I detta perspektiv är det enligt Swecos bedömning relevant att erbjuda större upptagningsområden som ökar möjlighet till flexibla placering av eleverna. En skolbyggnads utformning måste också möjliggöra en pedagogik som passar för alla. Det behöver tillhandahållas miljöer som är flexibla och inkluderande anpassade till individuella förutsättningar. Befintliga lokaler för förskolorna och grundskolorna i kommunen varierar ur detta perspektiv. Det finns brister vad gäller tillgänglighet. På så sätt är lokalerna inte fullt ut anpassade utifrån alla elevers behov.

PEDAGOGISK KVALITET

Att säkerställa likvärdighet och pedagogisk kvalitet är avgörande faktorer för att säkra skolans måluppfyllnad. Det handlar om att tillhandahålla tillräcklig kapacitet av antal platser, att erbjuda behörig personal, att tillhandahålla lokaler som är anpassade till olika individers inlärningsstilar och till den pedagogiska inriktning som eftersträvas. Lokalerna ska vara ändamålsenliga och tillgängliga utifrån funktion oavsett var de finns för att en likvärdig pedagogik och verksamhet (till exempel vad gäller klassrum, grupprum, specialsalar, lokaler för skolhälsovård och lekhallar).

Utifrån den information som framkommit i utredningsprocessen, genom designdialog och intervjuer, samt besök har några förutsättningar identifierats som är av avgörande betydelse för att få till en ändamålsenlig skolstruktur som främjar pedagogisk kvalitet i kommunen förskolor och skolor. En del i detta handlar det om att organisera verksamheten så att kommunen kan erbjuda behörig personal och legitimerade lärare. Här bedömer Sweco att Örnsköldsvik kommun håller förhållandevis god kvalitet i nuläget, men ser även en risk i att detta förändras i framtiden. Många lärare ser möjligheter till kompetensöverföring som viktigt vilket ofta är svårare att erbjuda på mindre enheter. I förlängningen handlar det om att erbjuda attraktiva skolor och skolmiljöer som underlättar rekrytering av arbetskraft, men också att behålla den arbetskraft man har.

Lokalerna i kommunens grundskolor är enligt Swecos bedömning av varierande kvalitet ur ett pedagogiskt perspektiv. Framförallt de mindre skolorna består av klassrum i traditionellt byggda lokaler med korridorer och klassrum. I några fall består skolorna av ett flertal byggnader och tillbyggnader där det ibland saknas en samlande yta, ett s.k. hjärta för skolan. Skolorna erbjuder oftast god tillgång till grupprum och specialsalar. Sweco ser det som önskvärt att utveckla mer flexibla lokallösningar som på ett bättre sätt stödjer moderna arbetsmetoder och som kan användas mer flexibelt även på

raster och som grund för skolornas fritidshemsverksamhet. När det gäller förskolornas lokaler är det stora skillnader mellan de miljöer som erbjuds. I många fall är förskolor samlokaliserade i grundskolornas lokaler och klassrum. Detta är inte fullt ut anpassat efter verksamhetens behov. I flera fall så är förskolelokaler inrymda i lägenheter. Kommunen har också kompletterat förskolor med paviljongbyggnader vilket är en lösning som inte är en långsiktigt hållbar eller kostandeffektiv lösning. Dessa miljöer inbjuder inte till samverkan mellan avdelningar då det ofta saknas samlande ytor mellan avdelningar. Att erbjuda tillgängliga och anpassade lokaler med hög kvalitet visar att kommunen tar kunskap och utbildning på allvar vilket på sikt kan förbättra elevernas skolresultat men också öka attraktionskraften både för befintliga och nya kommunmedborgare.

SOCIAL OCH EKONOMISK HÅLLBARHET

I Swecos uppdrag har ett viktigt perspektiv handlat om att säkerställa en långsiktigt hållbar organisation ur ett ekonomiskt perspektiv. Utredningen visar i ett flertal fall att klasser är små utifrån riktvärden vilket medför onödigt höga kostnader för lokalhyra, underhåll och drift. I en del fall medför lokalernas utformning svårigheter till en effektiv användning till exempel som en följd av stora korridorytor vilka inte kan nyttjas på ett effektivt sätt. Det är helt enkelt inte möjligt att anpassa lokalerna efter de riktmärken som finns utan stora kostnader.

Även om det förslag som Sweco presenterar initialt innebär stora investeringskostnader måste detta ses i ett bredare och mer långsiktigt perspektiv med fokus på att säkra pedagogisk kvalitet och måluppfyllnad. Ekonomiska investeringar krävs oavsett hur kommunen beslutar för att säkerställa verksamheternas dimensionering som en följd av kommunens tillväxtmål, men även för att komplettera och höja kvaliteten i befintliga lokaler och i den utrustning som finns. Detta kräver såväl ombyggnader som tillbyggnad för att kunna erbjuda en god och likvärdig kvalitet.

I skollagen betonas vikten av trygghetsskapande och likvärdiga miljöer samt närhet till skolor och förskolor framförallt för de yngre barnen. I utredningen har det framförallt framkommit olika synpunkter som rör närhetsprinciper kontra barn- och elevers möjligheter till socialt samspel med andra. Att skolor är alltför små är ofta problematiskt ur barn och elevers perspektiv. Det medför att barnen är hänvisade till ett fåtal kamrater i samma ålder och de fall man har olika intressen är det negativt. Sweco har gjort ett antal barnkonsekvenser kopplat till lokalutredningar för skolor och förskolor. I dessa analyser är ett tydligt resultat att det viktigaste för många barn och unga är att de har kompisar och ett socialt sammanhang.

SAMNYTTJANDE AV LOKALER

En återkommande synpunkt som framkommit är värdet av flexibilitet i lokalanvändningen. Denna flexibilitet omfattar inte enbart undervisningssituationen, samverkan och individanpassning utan även användningen av lokalerna i ett bredare perspektiv. I nuläget är det ovanligt att lokalerna nyttjas efter skoltid. Sweco ser här olika möjligheter. Det kan handla om ideella föreningar som nyttjar skolornas lokaler under kvällstid och helger. Det kan finnas möjligheter att samlokalisera lokaler för exempelvis vuxenutbildning under kvällstid eller uthyrning av lokaler för andra ändamål. Oavsett hur lokalerna kan tänkas nyttjas gemensamt är det relevant att se över lokalernas planering så att det exempelvis finns alternativa ingångar till olika ytor som kan gränsa av ytor från varandra. Detta är frågor som kan vara intressanta att föra vidare framförallt i samband med planering av nybyggnation, men även vid ombyggnationer, samt vid diskussioner om möjligheter att nyttja befintliga lokaler.

5.2 SWECOS FÖRSLAG PÅ LOKALSTRUKTUR

Som underlag för det förslag till organisation för förskola och grundskola, grundsärskola och fritidshem har Sweco utgått från ett antal grundläggande förutsättningar och kvaliteter kring skolans och förskolors lokaler enligt punkterna nedan:

- Säkerställa en god tillgänglighet och teknisk standard.
- Renodla förskolor och grundskolor för att öka effektivitet i nyttjandet av befintliga lokaler.
- Dimensionering – strävan efter minst två parallella grundskolor/tre avdelningar i förskola.
- Grundskolan: Klasstorlek minst 15 elever per klass på landsbygdsskolor (F-6). I övrigt 20 elever F-3, 25 elever åk 4-6, 30 elever åk 7-9.
- Grundsärskolan: samlokaliserad med elever utifrån ålder. Genom den nya träningskolan och grundsärskolan i anslutning till Ängetskolan F-9 har denna förutsättning tillgodosetts oavsett utredningens resultat.
- Fritidshem: samnyttjar klassrum och förskoleklasslokaler för effektiv lokalanvändning.
- Förskolan: Genomsnitt 15 barn per avdelning (12-18 barn per avdelning)
- Pedagogisk ändamålsenlighet och flexibilitet – en god och likvärdig lärmiljö.
- Innemiljö, 12 kvm per elev/barn i befintliga förskolor och skolor. Vid nybyggnation 10 kvm per elev/barn.
- Utemiljö, minst 30 kvm per elev från åk 4. 40 kvm för yngre elever och barn i förskola enligt Boverkets rekommendation.
- Storlek som möjliggör tjänster som är attraktiva som grund för kompetensförsörjning.
- Samnyttjande för effektiv lokalanvändning. Vid nybyggnation tänka in samordning av exempelvis nattis och tillagningskök med vård och omsorgsboenden.
- Närhetsperspektiv framförallt för yngre elever samt för att underlätta tillgång till förskola för familjerna.

Utifrån uppgifterna ovan, dialoger som förts och synpunkter som framförts som inspel till utredningen har Sweco landat i en organisation som bedöms kunna svara upp mot kvaliteteter, hållbarhetskrav och såväl pedagogisk som ekonomisk effektivitet i ett framtida perspektiv. En viktig del i detta är att tillhandahålla miljöer och tillgodose behovet av kompetenser som kan säkerställa en likvärdig skolmiljö som tillgodoser alla barns och elevers behov. Detta medför att utöver rent organisatoriska förändringar krävs även att underhållet av lokaler som behålls från tidigare ses över.

När det gäller fritidshem gör Sweco bedömningen att lokaler kan samordnas inom de skolbyggnader som finns vilket innebär att lokaler samnyttjas med exempelvis klassrum och skolmatsal samt gemensamma ytor. I vissa fall kan det behöva göras en del åtgärder för att anpassa ytor utifrån olika behov och önskemål. En sådan fördjupad analys ligger dock utanför Swecos uppdrag.

5.3 FÖRSLAGET FÖR GRUNDSKOLAN

Förslaget innehåller förändringar i områdesindelningen vilket medför att dagens totalt nio upptagningsområden minskar till fem områden enligt följande:

Område 1 – Skorped, Solberg, Norrflärke, Bredbyn, Mellansel, Moliden, Gottne, Själevad, Myckling, Haffsta, Billsta

Område 2 – Överhörnäs, Köpmanholmen, Bjästa, Sidensjö

Område 3 – Domsjö, Gene, Sund, Svedjeholmen, Hörnett

Område 4 – Bonäset Järved, Centrala Örnköldsvik, Husum, Banafjäl, Idbyn

Område 5 – Arnäsvall, Högländ, Gimåt, Gullänget, Kroksta, Skärpe, Björna, Hemling, Långviksmon, Gideå, Trehörningsjö

I sammanställningen av vilka grundskolor respektive förskolor som Sweco föreslår ska behållas och utvecklas alternativt avvecklas, tabell 7 och tabell 8, är indelade enligt föreslagen områdesindelning.

Tabell 7. Förslag på nybyggnation, anpassning och avveckling av förskolelokaler.

Område 1	Grundskola - Behålls/Utvecklas	Grundskola - Avvecklas
Skorped, Solberg, Norrflärke, Bredbyn	Mellanselskolan	Haffstaskolan
	Själevadskolan	Norrflärkeskolan
Mellansel, Moliden, Gottne	Mycklingskolan	Skorpedskolan
	<i>Anundsjöskolan UTVECKLAS då förskolan lämnar lokalerna</i>	Moskolan
Själevad, Myckling, Haffsta		
Område 2	Grundskola - Behålls/Utvecklas	Grundskola - Avvecklas
Överhörnas, Sidensjö	Bjästaskolan	Ingen förändring
	Köpmanholmenskolan	
Köpmanholmen, Bjästa	Sidensjöskolan	
	<i>(NY SKOLA PÅ LÄNGRE SIKT I närhet till Bjästa)</i>	
Område 3	Grundskola - Behålls/Utvecklas	Grundskola - Avvecklas
Domsjö, Gene, Sund, Svedjeholmen, Hörnett	Domsjöskolan	Ingen förändring
	Hällängetskolan	
	Geneskolan	
	<i>Sundskolan UTVECKLAS då förskolan lämnar lokalerna</i>	
Område 4	Grundskola - Behålls/Utvecklas	Grundskola - Avvecklas
Bonäset Järved, Centrala Örnköldsvik	Högländsskolan	Järvedskolan
	Husumskolan	Banafjälskolan
	Sörlidenskolan	Idbynskolan
Husum, Banafjäl, Idbyn	<i>Alneskolan UTVECKLAS då förskolan lämnar lokalerna</i>	Höglidenskolan
	<i>NY SKOLA eventuellt anpassning av Nolas skolan till grundskola för Höglidenskolan, Örnköldskolan, Idbynskolan, Skärpeskolan</i>	Örnköldskolan
Område 5	Grundskola - Behålls/Utvecklas	Grundskola - Avvecklas
Arnäsavall, Högländ, Gimåt, Gullänget. Kroksta, Skärpe	Ängetskolan	Trehörningsjöskolan
	Högländskolan	Gideåskolan
	<i>Björnaskolan UTVECKLAS</i>	Hemlingskolan
Björna, Hemling, Långviksmon, Gideå, Trehörningsjö		Skärpeskolan

Utifrån förslaget sker ett flöde mellan olika skolor, samt till del även ytförändringar, vilket sammanfattas i punkterna nedan:

- ❖ Anundsjöskolan utvecklas då förskolan flyttar ut ur skolan vilket frigör yta.
- ❖ Norrflärkeskolan avvecklas. Eleverna flyttar till Anundsjöskolan.
- ❖ Moskolan avvecklas. Eleverna flyttar till Mellanselskolan eller Mycklingskolan.
- ❖ Skorpedskolan avvecklas. Eleverna flyttar till Anundsjöskolan eller Sidensjöskolan.
- ❖ Haffstaskolan avvecklas. Eleverna flyttar till Mycklingskolan, Själevadskolan eller ny skola i centralorten.
- ❖ Sundskolan är trångbodd varför förskolan (6 avd) lämnar skolans lokaler och därmed frigör yta för grundskola.
- ❖ Geneskolan har liten uteyta. Genom att förskolans paviljonger avvecklas frigörs yta för skolgård.
- ❖ Alneskolan utvecklas genom att förskolan lämnar skolan.
- ❖ Järvedskolan avvecklas. Eleverna flyttar till Alneskolan och Sörlidenskolan.
- ❖ Banafjälskolan avvecklas. Eleverna flyttar till Husumskolan.

- ❖ Ny skola byggs i centralorten alternativt att Nolaskolan anpassas för grundskola med 670 elever (fyra paralleller högstadium och två paralleller F-6).
- ❖ Vid ny skola i centralorten flyttar Örnköldskolan, Idbynskolan och eventuellt även Höglidensskolan till den nya skolan. Höglidensskolans lokaler avvecklas i detta fall lämpligen för verksamhet inom vuxenutbildning eller gymnasieskola.
- ❖ Banafjälsskolan avvecklas. Eleverna flyttar till Husumskolan.
- ❖ Idbynskolan avvecklas. Eleverna flyttar till ny skola i centralorten.
- ❖ Skärpeskolan avvecklas på sikt. Eleverna flyttar till Ängetskolan.
- ❖ Björnaskolan utvecklas till en skola med ca 300 elever inom befintliga lokaler
- ❖ Trehörningsjöskolan avvecklas. Eleverna flyttar till Björnaskolan.
- ❖ Gideåskolan avvecklas. Eleverna flyttar till Björnaskolan.
- ❖ Hemlingskolan avvecklas. Eleverna flyttar till Björnaskolan.
- ❖ Köpmanholmskolan och Sidensjöskolan behålls temporärt. Vid förväntad utveckling som en följd av kommunens tillväxtmål avvecklas dessa skolor och en ny skola byggs med närhet till Bjästa. Detta ligger dock utifrån gällande befolkningsprognos utanför skolstrukturutredningens tidsram.

Av förslaget ovan framgår att Sweco föreslår att skolorna i Norrflärke, Skorped, Haffsta, Idbyn, Banafjäl, Gideå, Hemling och Trehörningsjö ska avvecklas. Dessa skolor är i de flesta fall F-6 skolor. De är alla byggda på 40- och 50-talet med en likartad traditionell planlösning. Samtliga dessa skolor har mellan 10 och 100 elever vilket inte svarar upp mot målet om att erbjuda skolor med två paralleller. Särskilda motiv för bedömningen är följande:

- Skolorna har i flertalet fall inte fulla klasser och det är därmed inte ett effektivt resursanvändande av lokalerna.
- Målsättningen är minst 15 elever per klass på landsbygdsskolor vilket majoriteten av skolorna inte rymmer.
- Skolorna kräver stora investeringar för att uppnå god tillgänglighet för personer med nedsatt rörelse- och orienteringsförmåga.
- Det finns generella brister vad gäller möjligheter att skapa en utvecklande lärmiljö.
- Det kan också uppstå svårigheter med rekrytering av personal med rätt kompetens till skolor om man har en för liten personal styrka. Man får svårare med kollegialt lärande.
- Många av eleverna åker redan skolskjuts eller blir körda med bil till de här skolorna. De får en längre väg till skolan men skillnaden blir förmodligen inte så stor. Restiden för alla elever bör hamna inom skolskjutsreglementets gränser.

Bedömningen är att det blir effektivare att investera i ett antal större skolor i varje skolområde och att på landsbygden satsa särskilt på de orter som utsetts som centrumorter såsom Björna, Bjästa och Bredbyn. Många av de större skolorna är nyare och har en bättre teknisk standard. De har bättre potential att tillhandahålla moderna, flexibla och utvecklande skolmiljöer för framtiden.

5.4 FÖRSLAGET FÖR FÖRSKOLAN VID NY OMRÅDESINDELNING

När det gäller förslaget för förskola är det framförallt några motiv för att förskolor avvecklas. Ett handlar om att yta behöver frigöras i grundskolans lokaler varför verksamhetens behöver flytta. Ett annat är att förskolorna bedrivs i inhyrda paviljongbyggnader eller som lägenhetsförskolor. I några fall är förskolorna små med en till två avdelningar där grupperna dessutom är små, vilket inte är kostnadseffektivt.

Swecos lokalförslag för förskolan redovisas nedan enligt den områdesindelning som Sweco föreslår för kommunens grundskolor och förskolor. Totalt omfattar förslaget nedläggning av 52,5 avdelningar samtidigt som 59 nya avdelningar föreslås, vilket totalt sett innebär en ökning med 6 avdelning. Genom att det under prognosperioden inte förväntas någon befolkningsökning och att trenden av antalet nyfödda dessutom varit vikande de senaste åren är behovet av totalt sett i antalet avdelningar marginell. Då kommunen har tillväxtmål har Sweco trots detta planerat för ett ökat antal avdelningar. Om det skulle visa sig att kommunen växer utöver detta finns möjlighet att på sikt inrymma förskolor antingen i lokaler som kan avvecklas såsom Köpmanholmenskolans och Örnköldskolans förskola eller genom att komplettera avdelningar på någon av de nya förskolor som förslaget omfattar. Detta ligger dock sannolikt utanför den prognosperiod som utredningen avser. Förslaget avseende en ny struktur för förskolan redovisas i tabell 8.

Tabell 8. Förslag på nybyggnation, anpassning och avveckling av förskolelokaler.

Område 1	Förskola – Behålls/Utvecklas	Förskola - Avvecklas
Skorped, Solberg, Norrflärke, Bredbyn	Norrflärke förskola (2 avd)	Bredbyn förskola (3 avd)
	Mellansel förskola (4 avd)	Skorped förskola (1 avd)
Mellansel, Moliden, Gottne Själevad, Myckling	Moliden förskola (3 avd)	Forsen förskola (3 avd)
	Själevad förskola (4 avd)	Gottne förskola (1 avd)
	Myckling förskola (3 avd)	
Haffsta, Överhörns	Haffsta förskola (5 avd)	
	<i>Anpassning av Moskolan till förskola ersätter Gottne (2 avd)</i> <i>NY förskola ersätter Bredbyn, Forsen (8 avd inkl. Nattis)</i>	
Område 2	Förskola – Behålls/Utvecklas	Förskola - Avvecklas
Köpmanholmen, Bjästa, Sidensjö	Lilltjärnen förskola (4 avd)	Bryggans paviljongförskola (2 avd)
	Bryggan förskola (5 avd)	Skärgården förskola (2 avd)
	Sidensjö förskola (3 avd)	
	Resan förskola (4 avd)	
	<i>Ombyggnad/tillbyggnad Köpmanholmen (4 avd)</i>	
Område 3	Förskola – Behålls/Utvecklas	Förskola - Avvecklas
Domsjö, Gene, Sund, Svedjeholmen, Hörnätt	Genebacken förskola (4 avd)	Bikupan förskola (2 avd)
	Genekulle förskola (5 avd)	Rödluvan förskola (3 avd)
	Hällänget förskola (9 avd)	Sunnanäng förskola (7 avd, varav 2 avd paviljong)
	<i>Ny förskola ersätter Sunnanäng (8 avd)</i> <i>Ny förskola ersätter Bikupan, Rödluvan, paviljonger (8 avd)</i>	Genekulle paviljongförskola (2 avd)
Område 4	Förskola – Behålls/Utvecklas	Förskola - Avvecklas
Bonäset Järved, Centrala Örnköldsvik	Järved förskola (4 avd)	Alne förskola (6 avd, flyttas som följd av behov av yta för grundskolan)
	Fröja förskola (4 avd+nattis Familjecentral/Öppen förskola)	Galaxen förskola (1 avd)
Husum, Banafjäl, Idbyn	Björnen förskola (4 avd)	Kungabacken förskola (4 avd)
	Örnköldskolan förskola (5 avd)	Parken förskola (2 avd)
	Husums förskola (5 avd)	Stjärnan förskola (1 avd)
	<i>Anpassning av 2 nya avd på Idbyn förskola (3 avd+2 avd)</i>	Ripan förskola (2 avd)
	<i>Ny central förskola (8 avd)</i> <i>Ny förskola Alne/Bonäset (8 avd)</i>	Banafjäl förskola (2 avd)
Område 5	Förskola – Behålls/Utvecklas	Förskola - Avvecklas
Arnäsfall, Högland, Gimåt, Gullänget. Kroksta, Skärpe	Skogsgläntan förskola (5 avd)	Arnäs förskola (2 avd)
	Ängsmarkens förskola (Ängen 8 avd)	Brösta förskola (1,5 avd)
	Skärpe förskola (3 avd)	Åvägen förskola (2 avd)
Björna, Hemling, Långviksmon, Gideå, Trehörningsjö	Kojan förskola (2 avd)	Hemling förskola (1 avd)
	Högland förskola (2 avd)	Långviksmon förskola (1 avd)
	Björna förskola (3 avd)	Trehörningsjö förskola (1 avd)
	Gideå förskola (4 avd)	
	<i>Tillbyggnad Björna förskola (3 avd)</i> <i>Ny förskola Sjölyckan (8 avd)</i>	

5.5 MÖJLIG PRIORITERING AV ÅTGÄRDER UTIFRÅN FÖRSLAGET

I detta avsnitt har Sweco tagit fram en möjlig prioritering av åtgärder utifrån förslaget.

Merparten av skolorna och förskolorna bedrivs i lokaler som ägs av kommunen. I ett par fall behöver förslaget ta hänsyn till hyreskontrakt där kommunen hyr lokaler av extern fastighetsägare och där avtalen sträcker sig över längre tid. Det gäller dels Ripans förskola som har gällande hyresavtal till år 2028 och Norrflärke skola och förskola som har gällande hyreskontrakt till år 2027. För samtliga lokaler är det viktigt att se över underhållet av lokalerna för att säkerställa en likvärdig kvalitet i de lokaler som kommunen tillhandahåller inom förskola och skola.

En generell rekommendation när det gäller föreslagen prioritering är att satsa på nybyggnation av förskolor, samt att se över möjligheten att inrymma en ny grundskola i Nolaskolan. Att se över detaljplaner för samtliga nybyggnadsprojekt är angeläget att påbörja omgående.

Skälet till att tidigt prioritera nya förskolor är att detta är grunden till att kommunen kan frigöra ytor för att avveckla grundskolor som inte bedöms ändamålsenliga. Nedan följer Swecos förslag på prioriteringar utifrån förslaget. I flera fall är det lämpligt att fatta beslut om olika prioriterade förändringar vid en gemensam tidpunkt då behoven i flera fall är likvärdiga:

Prioritering 1: Björnaskolans lokaler utvecklas för att ta emot fler elever. Samtidigt utvecklas förskolan med tre nya avdelningar. Det ger förutsättningar för att avveckla skolan och förskolan i Hemling, Långviksmons förskola, Gideåskolan samt Trehörningsjö förskola och skola.

Prioritering 2: Ny förskola byggs i Bredbyn. Detta medför att förskolan i Anundsjöskolan kan flytta. Grundskolan i Norrflärke liksom Forsens förskola kan avvecklas. Samtidigt kan Skorped skola och förskola avvecklas. Elever och barn flyttas antingen till Bredbyn eller Sidensjö.

Prioritering 3: Ny förskola byggs i Alne/Bonäset. Detta medför att förskolan i Alneskolan kan flytta. Grundskolan i Järved kan avvecklas och lokalerna avyttras för annan verksamhet eller bostäder. Förskolorna Galaxen och Stjärnan avvecklas.

Prioritering 4: Moskolans elever flyttar till Mellanselskolan alternativt Mycklingskolan. Haffstaskolan avvecklas. Eleverna flyttar till Mycklingskolan eller Själeuvadskolan. Moskolan utvecklas för ytterligare 2 avdelningar förskola. Gottne förskola avvecklas.

Prioritering 5: Ny förskola byggs i centrala Örnsköldsvik. Förskolorna Kungabacken, Sagostigen, Parken förskola och Ripan förskola avvecklas.

Prioritering 6: Ny förskola byggs i Domsjöområdet. Förskolorna Bikupan, Rödluvan och paviljonger vid Genekullen förskola avvecklas.

Prioritering 7: Ny förskola byggs i närhet till Sundskolan. Förskolan lämnar skolan och paviljonger avvecklas. Lokaler som lämnas i skolan anpassas för grundskola.

Prioritering 8: Ny grundskola byggs för 670 elever, årskurs F-9. Elever från Höglidenskolan, Örnsköldskolan och Idbynskolan flyttas till den nya skolan. Kopplat till områdesindelningen flyttas även elever i östra delen av Gullänget till den nya skolan för att frigöra plats för Skärpeskolans elever i Ängetskolan. Idbynskolan anpassas med ytterligare två avdelningar förskola. Övriga skolbyggnader avvecklas för annan verksamhet. Ett alternativ är att anpassa Nolaskolans lokaler för grundskoleverksamhet. Banafjälskolan avvecklas. Förskolebarnen flyttar till Idbyn förskola, Husum förskola eller ny förskola i Alne/Bonäset. Skoleleverna från Banafjälskolan flyttar till Husumskolan.

Prioritering 9: Ny skola byggs i närhet till Bjästa med 465 elever, årskurs F-6. Sidensjöskolan och Köpmanskolan avvecklas.

5.6 ÖVERGRIPANDE KOSTNADSBEDÖMNING AV FÖRSLAGET

Oavsett finansieringsmodell handlar projektering av en ny skola om en stor investering. I schabloner som Sweco använt tidigare i sina analyser har schablonkostnaden per kvadratmeter för nybyggnad beräknats till 30 000 kr per kvm LOA. Motsvarande kostnad för renovering och eller ombyggnad beräknas till ca 18 000 kr per kvm LOA. Denna kostnadsnivå har vi på nytt stämt av med genomsnittskostnaden för ett antal nybyggnationer av skolor på mellan 7000 och 10 000 kvm. Det visar sig att kostnaderna ligger i nivå med den schablonberäkning som använts tidigare. Att säkerställa en god planering med utgångspunkt i gällande ramprogram och en väl fungerande och kommunikativ byggprocess kan dock få avgörande konsekvenser för det slutliga resultatet vilket skulle kunna minska kostnaden som en följd av ökad effektivitet. Annat som visat sig ha en hög påverkan på kostnaden är byggkonstruktion och materialval. Planering och den kravställning som tas fram vid en eventuell upphandling av byggherre har stor betydelse för den slutliga kostnaden.

Att det är kostsamt inte enbart med nybyggnationer utan även med anpassningar av lokaler utifrån eventuella kommande behov och riktlinjer innebär att om det krävs ombyggnader som en följd av att man inte varit noggrann med att säkerställa byggnadens olika funktioner och kvaliteter men också flexibilitet kan det medföra stora ombyggnadskostnader vilket på sikt kan ge upphov till fördyrande lokalkostnader. Särskilt kostsamt blir det om ventilationssystem inte är anpassat till de behov som uppstår i skolans olika lokaler och att lokalerna inte är tillgänglighetsanpassade vilket dessutom ger negativa effekter på arbetsmiljön för såväl elever som personal.

UPPSKATTNING AV KOSTNADER FÖR NYBYGGNAD OCH OMBYGGNAD

Enligt det förslag som Sweco tagit fram uppgår en preliminär kostnad för lokalutredningens föreslagna lokallösning till totalt ca 565 milj. kronor. I förslaget avvecklas en del lokaler för annan verksamhet och andra lokaler kan avyttras genom försäljning. I Swecos uppdrag har inte ingått att göra någon fördjupad analys av marknadsläget varför uppgift om en möjlig intäkt inte har tagits fram.

Vid de beräkningar som gjort har kostnaden för nybyggnation beräknats på en yta om 10 kvm per barn i förskolan respektive elev i grundskolan. Vid ombyggnad av befintliga lokaler utgår beräkningen från en yta om 12 kvm per barn i förskolan och elev i grundskolan. Att ytan är större vid ombyggnation beror på att gamla lokaler ofta innefattar korridorutor och andra ytor som är svåra att effektivisera på samma sätt som vid nybyggnation av lokaler.

I tabell 9 redovisas förändringar enligt Swecos förslag, ytor som påverkas av ombyggnad eller tillbyggnad/nybyggnad, samt kostnader för de investeringar som förslaget ger för förskolan.

Tabell 9. Kostnader nybyggnad och ombyggnader för Sweco lösningsförslag för förskolan.

Byggnad	Area (kvm LOA)	Kostnad per kvm	Kostnad totalt
Obyggnad av skollokaler till förskola (yta motsvarande 8 avd) – Moskolan, Idbynskolans och Köpmanholmenskolans	1 440	18 000 kr	25 920 000 kr
Nybyggnad förskola 8 avd - Bredbyn	1 200	30 000 kr	36 000 000 kr
Nybyggnad förskola 8 avd - Sörliden	1 200	30 000 kr	36 000 000 kr
Nybyggnad förskola (8 avd) – Centralorten Domsjö	1 200	30 000 kr	36 000 000 kr
Nybyggnad förskola (8 avd) - Centralorten Alne	1 200	30 000 kr	36 000 000 kr
Tillbyggnad förskola (3 avd) - Björna	450	30 000 kr	13 500 000 kr
Total kostnad förskolbyggnader			183 420 000 kr

Utöver detta ingår pågående nybyggnad av förskola med 8 avdelningar, Sjölyckan i området Högländ, i förslaget. Byggkostnaden för denna förskola har inte beräknats inom ramen för denna skolstrukturutredning. Den är dock sedan tidigare beräknad till 49 miljoner. Detta är en högre kostnad än Swecos beräkningar utifrån den schablon som använts i beräkningen och som Sweco bedömer som

rimlig utifrån tidigare erfarenheter. Sjölyckan byggs på en sluttningstomt vilket är mer kostnadskrävande. I den fortsatta fördjupade planeringen är det av detta skäl viktigt att se över eventuella kringkostnader som kan tillkomma beroende på tomters beskaffenhet eller andra omständigheter som kan vara särskilt kostnadsdrivande.

I tabell 10 redovisas förändringar enligt Swecos förslag, ytor som påverkas av ombyggnad eller tillbyggnad/nybyggnad, samt kostnader för de investeringar som förslaget ger för grundskolan.

Tabell 10. Kostnader för Sweco lösningsförslag för grundskolan.

Byggnad	Area (kvm LOA)	Kostnad per kvm	Kostnad totalt
Obyggnad Anundsjöskolan motsvarande yta för 3 avd förskola	540	18 000	9 720 000 kr
Obyggnad Sundskolan motsvarande yta för 4 avd förskola	720	18 000	12 960 000 kr
Obyggnad Alneskolan motsvarande yta för 6 avd förskola	1080	18 000	19 440 000 kr
Grundskola i centralorten för 670 elever (2 paralleller F-6, 4 paralleller åk 7-9)	6700	30 000	201 000 000 kr
Grundskola för 465 elever. Ersätter Köpmanholmen-skolan och Sidensjöskolan, samt anpassas till be-folkningsökning enligt kommunens tillväxtmål (3 paralleller F-6)	4650	30 000	139 000 000 kr
Total kostnad grundskolebyggnader			382 120 000 kr

Tilläggs till detta är att lokaler kommer att avvecklas och inbringa en intäkt till kommunen vid avyttring. Hyresavtal för lägenhetsförskolorna Galaxen och Stjärnan, 2 avdelningar kan sägas upp och lokalerna kan anpassas för lägenheter. Här går kontrakten ut 2021 och förlängs därefter på ett år. Samma gäller för lägenhetsförskolan Ripan med 2 avdelningar. Här gäller hyreskontraktet till år 2028 med tre års förlängning. Kommunens hyresavtal för paviljonger löper oftast på 12 månader och kan med förslaget till en ny skolstruktur sägas upp. Dessa avtal har en sammanlagd lokalyta om cirka 3000 kvm. I övrigt är det lokaler på Norrflärkeskolan som hyr sina lokaler i ett längre tidsperspektiv. Här går hyresavtalet ut år 2027. Utöver dessa föreslagna lokaler för avveckling eller avyttring medför förslaget även en del överytor på ett antal mindre förskolor vilka kan nyttjas för annan verksamhet alternativt avyttras.

EFFEKTIVISERING AV KOSTNADER VID PLANERING AV SKOLFASTIGHETER

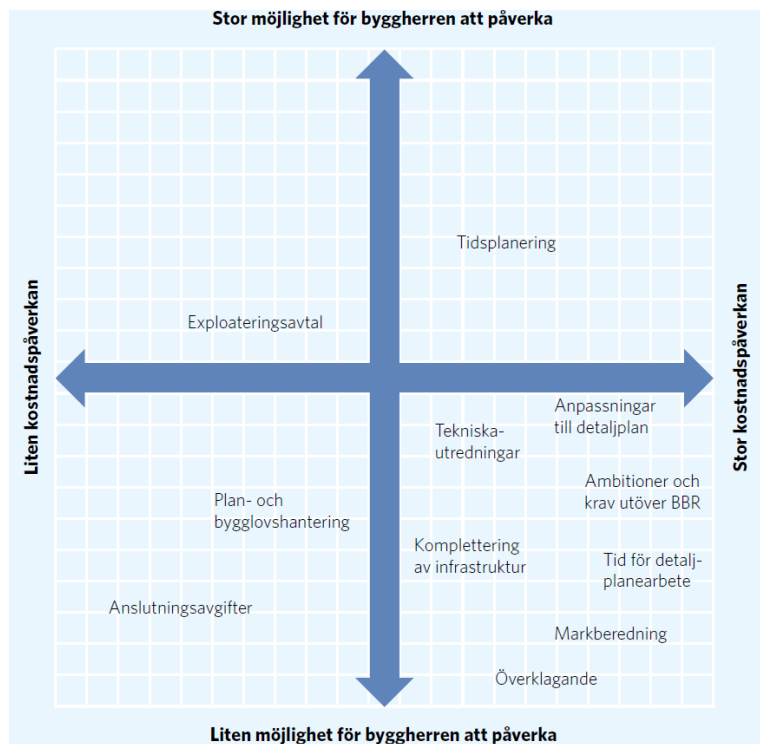
Örnsköldsvik kommun är en förhållandevis liten kommun och givet det innebär förslaget stora investeringskostnader. I en rapport från Sveriges kommuner och regioner (SKR) ges en sammanfattande beskrivning av områden som bedöms som särskilt viktigt att fokusera på för att få ner kostnaden vid projektering av nya skolfastigheter. Detta är relevant både vad gäller förskolor och grundskolor i föreliggande utredning. Rapporten från SKR framhålls följande:

- Ha tydlighet i målformulering och kravställning internt och externt.
- Vara en aktiv byggherre i hela processen.
- Ha en realistisk och balanserad tidsplanering.
- Arbeta med kommunikation, skapa en öppen dialog.
- Formulera kraven rätt under projekteringen.
- Ta fram tydliga upphandlingsunderlag med relevanta krav.
- Arbeta aktivt med erfarenhetsåterföring från genomförda projekt.
- Välj entreprenadform med omsorg.

För att ge lite perspektiv på vilka kostnader som är möjliga att påverka i olika plan och byggskeden presenteraskostnadsdrivande faktorer i olika skeden av byggprocessen vilket kan vara relevant att se över inför planering av nybyggnation och ombyggnation av skollokaler. Sammanställningen som är

hämtad ifrån SKR bygger på intervjuer med ett antal byggherrar utifrån fastställda svarsalternativ. Först redovisas kostnadsdrivande faktorer i planeringskedet av byggprocessen, se figur 4.

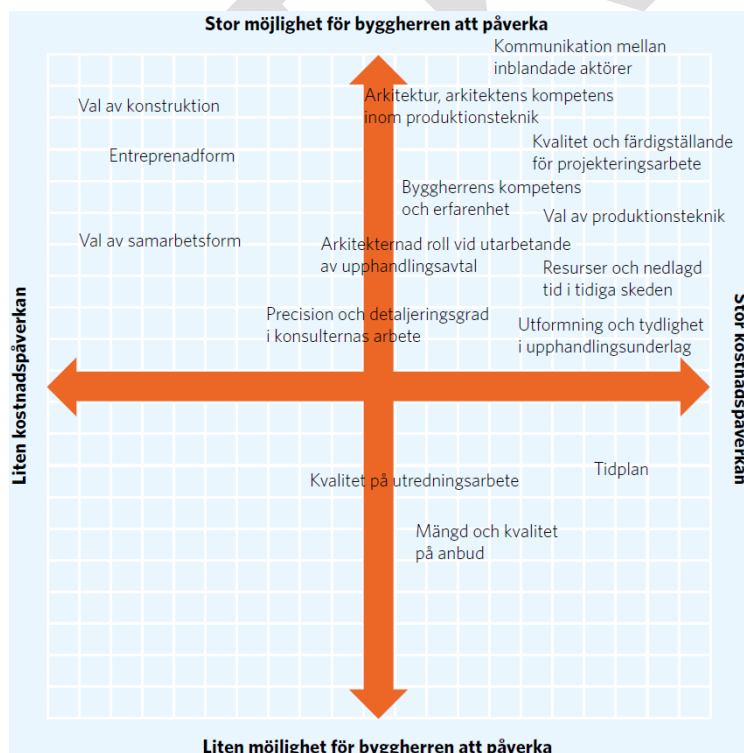
Figur 4. Kostnadsdrivande faktorer i planskedet av byggprojektet.

Av figuren framkommer att det finns ett antal kostnadsdrivande faktorer i ett byggprojekts planskede som utöver en tydlig tidsplanering är svåra att påverka.

I figur 5 redovisas kostnadsdrivande faktorer vid projekteringskedet av byggprocessen.

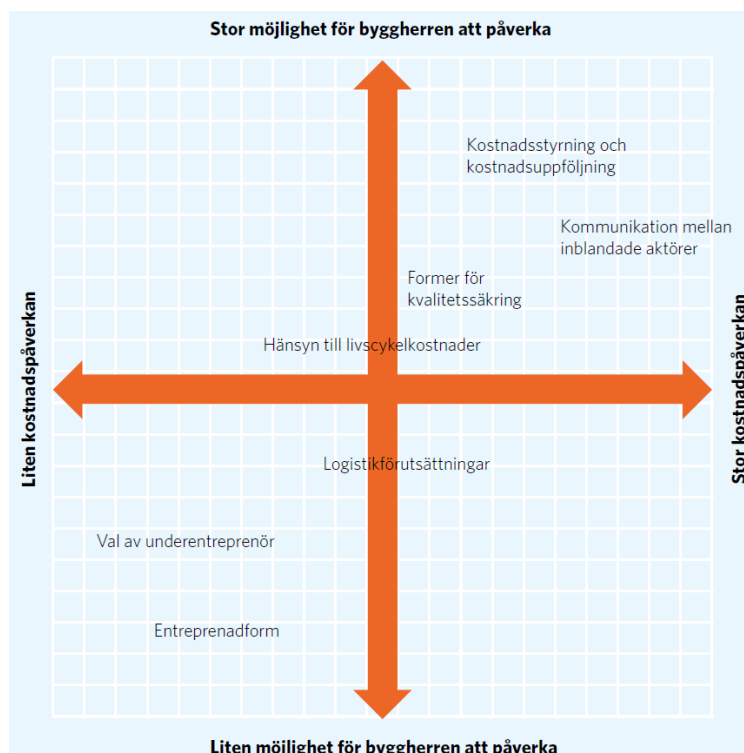
Figur 5. Kostnadsdrivande faktorer vid projektering av byggprojektet.

Av figuren över kostnadsdrivande faktorer vid projektering av byggprojekt framgår att det finns många faktorer som byggherrar kan påverka vid projekteringen vilka också har en stor kostnadspåverkan. Det handlar framförallt om kommunikation, den kompetens och resurser som finns till förfogande, men även om utformning och vikten av tydlighet i upphandlingsunderlag.

I figur 6 redovisas kostnadsdrivande faktorer vid utförandet av byggprojektet.

Figur 6. Kostnadsdrivande faktorer vid utförandet av byggprojektet.

Av figuren framgår att även vid utförandet av byggprojekt är kommunikationen en avgörande faktor för kostnadsbilden. Här är kostnadsuppföljning och kostnadsstyrning av stor betydelse samtidigt som detta är något som byggherren har stora möjligheter att påverka enligt SKR:s analys.

5.7 FORTSATTÅ ÅTGÄRDER

Olika delar i Swecos förslag till organisation behöver analyseras närmare vilket redovisas i punkterna nedan:

- Det framkommer att underhållet av lokalerna i många fall är eftersatt och det finns en uttalad underhållsskuld. Det finns ett behov av att säkerställa lokalernas tekniska och framförallt ytmässiga status ur detta perspektiv. Det har inte mer än övergripande ingått i Swecos uppdrag att se över fastigheternas underhåll. Dock är det relevant att se över detta i kommunens fortsatta utvecklingsarbete för att säkerställa likvärdig kvalitet som grund för kommunernas verksamheter.
- En viktig grund för att förändringen ska kunna göras handlar även om att fatta beslut om tomtmark för ny skola och förskola. Denna process tar tid varför Sweco ser detta som särskilt prioriterat att planera för. Avseende ytor för nybyggnation är det viktigt att även ta fram detaljplaner där detta saknas.
- Det är viktigt att ha kontroll på gällande hyresavtal och att säkerställa en rimlig tidplan så att uppsägning alternativt omförhandling av nytt hyresavtal görs i god tid anpassat utifrån behov. Detta är dock framförallt viktigt i de fall kommunen har hyresavtal som löper över längre tid vilket är fallet angående förskolan Ripans lokaler samt lokaler på Norrflärkeskolan.
- Att göra en noggrann analys av kostnader och hur olika investeringar ska finansieras är en prioriterad fråga. I förslaget har Sweco utgått från schablonkostnader för ombyggnation och nybyggnation. Dessa kan endast ses som preliminära överslagsberäkningar och behöver fördjupas. Här kan det även vara relevant att se över möjliga koncept framförallt då behovet av förskolor skulle kunna samordnas och på så sätt genomföras på ett kostnadseffektivt sätt.

- Swecos erfarenhet är att det är viktigt att så tidigt som möjligt involvera så många som möjligt i processen vid den här typen av förändringar. Detta har delvis gjorts med professionellt ansvariga för kommunens förskolor, skolor och fastigheter inom ramen för designdialogen som Sweco hållit i samt i samråd med ansvariga för skola och förskola i kommunen. Sweco vill betona att det är viktigt att koppla en fortsatt dialogprocess som involvera fler för att säkra delaktighet i det fortsatta utvecklingsarbetet inför de beslut som ska fattas. Att arbeta fram en tydlig kommunikationsplan är ett sätt att planera olika aktiviteter inför kommande beslut. Att genomföra konsekvensanalyser för olika målgrupper till exempel barnkonsekvensanalyser kan vara ett sätt att få barn och unga delaktiga och engagerade i det fortsatta utvecklingsarbetet.
- En fråga som uppkommit i kommunen i samband med utredningen är hur den föreslagna lokalorganisationen kan ha en påverkan på områdesindelningen av rektorsområden för att bäst svara upp mot behoven och för att bidra till ökad samverkan, men också en ökad integration mellan olika elevgrupper. Detta är en fråga som är relevant, men som endast översiktligt har studerats närmare inom denna utredning. Här ser Sweco att det kan finnas anledning att utreda detta vidare som ett led i ett fortsatt utvecklingsarbete kopplat till kommunens lokalorganisation för grundskola, grundsärskola och fritidshem samt kommunens förskolor.
- Ytterligare en utvecklingsåtgärd är att se över möjligheter till samlokalisering av tillagningskök, samt nattisverksamhet med kommunens vård- och omsorgsboenden för att öka möjligheter till effektivisering.